

כל את עצמם: לקח זה השמיעו דימוסתיניס תכופות מראש, אך הוא לא תאמין בן וכד, מוסיקס¹⁰, תרי לפניך תולדות חיי של דימוסתיניס לפי הדברים שקראתם או שמעתם.

אלכסנדרוס

נספר זה אני כותב תולדותיהם של אלכסנדרוס המלך ושל קיסר, זה שמיגר את פומפיס, ובשל ריבוי המעשים הנדונים, אשטח בהקדמה בקשה מהקוראים לא לקבל עלי אם לא אספר את כל עלילותיהם המפורסמת של אישים אלו ואף לא אמצא פריטי כל מעשה ומעשה, אלא אסתפק על-פי רוב בקטעי דברים. כי אין אני כותב היסטוריה, אלא חיי אישים בלבד. ולא מן ההכרח הוא שבמפעלים המפוארים חוקא יתגלה טיבו של האדם, לטובה או לרעה. כי יש שמעשה קל שבקלים ודיבור אחד או הלצה חושפים את אופיו של האדם יותר מקרבות רב-חללים או מערכות-מלחמה גדולות או מצור על ערים. וכשם שצייירים מעלים את דמויות בני-האדם מפני-נחם וממבע-ענינים, שבהם מלשונקו האופי, אך הם שמם לבם פחות לשאר חלקי-נחם, כך מן הצורך הוא שתמא הרשות נחמה לי לחזור יותר לטימני נפשו האדם לצייר על-ידיהם את חיי כל אחד ואחד, ולהשאיר לאחרים תואר תחריטיהם ומדולות.

לפי מוצאו היה אלכסנדרוס מצד אביו מצאצאי היראקליס ומאראנוס¹, ומצד אמו מצאצאי אייאקוס וניאופטולימוס². דבר זה אין עלי עוררין. מספרים שפיליפוס³ נתקדש במסתורין של סאמוטראקי⁴ יחד עם אולימפיאס⁵. הוא היה אז נער והוא לדה יתנמה מהררית. הוא דבק בה לאהבה ונשא אותה לאשה לאחר ששדל את שאצאי היראקליס, שכבש את מקדון ומלך עליה שנים רבות. מלך מקדון שלאחריו עתיחתו עליך. עת של אפיליבס (גיבור מלחמת טרויה). עני אלכסנדרוס. ויבספו הים האגיאי (לא רחוק מותה תראקיה). עת פיליפוס לאחר-מכן.

[415]

[414]

170. ראה פרק א, הערה 1.

שהיא כפרה ככול ואמרה: וכלום לא חודל אלכסנדרוס להלעיז עלי לפני תורה?¹⁶ אלכסנדרוס נולד בתחלת חודש איקאטמוניאון,¹⁷ שדמקדוניים קוראים לו לואס, בשישה לחודש, באותו יום שבו נשרף מקדש ארטימיס¹⁸ באיפיסוס. ועל מאורע זה השמיע היגיסיאס¹⁹ ממואגוניסיה דיבור, שהיה בקרתו כדי לכבות את השריפה והיא. הוא אמר שלא מן התימה הוא שמקדש ארטימיס נשרף, מאחר שהיתה עסקה ביילודו של אלכסנדרוס. אך כל האמוגוניסים²⁰ שעשו או במקרה באיפוס ראו באסון המקדש סימן לאסון אחר, וזם רצו אילך ואילך כשהם מניס בפניהם וצוחים, שחורבן ופורענות גדולה לאסיה נולדו ביום הזה. ופיליפוס, שאך זה לכד את פטרדייאח²¹, הגיעו אליו שלש בשרות טובות כבת-אחת. הראשונה שפארמניון²² הביא את האוליכים²³ בקרב גדול, השנייה שסוסי-המרוץ של ניצחו במשחקים האולימפיים, והשלישית הודיעה לו על לדתו של אלכסנדרוס. הוא שמת, כנהג שבעולם, על בשורות אלו, והחוזים החזיתו את דעתו עוד יותר כשגילו דעתם שבו יהיה בלתי-מונצח, שכן נולד בשעה של שלשה נצחונות.

את מראה גופו מגלגל על הצד הטוב ביותר והאדרטות של ליסיפוס, ואף הוא עצמו היה סבור שהלה לבד ראוי לצור צורתו. כי רק האומן הזה עמד על דיוקם של אולם פרטים שרבים מהבאים אחריו ומדדיו ביקשו ביותר לחקותם, כגון מצב צווארו, שגזת קצת לצד שמאל והעונות שבעיניו. אך אפיליס שציירל כשהוא נשאו רעמים לא חיקה יפה את גון פניו ועשאו שחרחר ושהום יותר מדאי. ואילו הוא היה בעל חישת פנים בהירת, כפי שאומרים, וכחירותו נחלפה לאדמימות, ביוחד בהחזו וכפניו. וכחירותו של אריסטוכטוס²⁴ קראנו שריח ערב נדף מעורו, גם מפני ומכל גופו עלה ריח נעים עד שכוונתו נחבשמו ממנו.²⁵ סיבתו של דבר זה היא, אולי, מוג גופו, שהיה הם ולחט, כי הריח הטוב מת-חזק, כדעתו של תיאופראסטוס מאיכאל הלחיות על-ידי החום. ולפיכך מצמתים המקומות היבשים והלהטים של הארץ הנושבת את רוב היבשים הטובים ביותר.

אשתו של זיבס-אמון.
 בשנת 356 לפסה"ג, בחודש יולי בערך.
 נה זיבס, אלת הציד (אך היא גם עוררת לילדות).
 חסור והיפטריון. פעל בראשית המחצית הראשונה של המאה השלישית לפסה"ג. היה חזק בעיונותו המוחותיים.
 אגנים חזיים.
 כפחו חצי האי פאליני (מדרום למקדון), לאחר שנחרבה ונבנתה שוב בקראה קאסא-וואה.

זיבס-אמון המהולל של פיליפוס ואלכסנדרוס כאחד.
 אליריה היא חבל-ארץ ממערב למקדון.
 חלוצות, מתלמדי אריסטו.
 שני נכר למסורת זו יש גם באגדה (תמיד לב, ב).

אחיה⁶ ארומוכאס. בלילה שלפני הנישואין הלמה תכלה שרעם הרעים וברק נפל על כריסת, מהמכה התלקחה אש גדולה, ולהבות בקעו ממנה ונישאו לכל העברים ולאור-מכן כבו. בזמן מאוחר יותר, לאחר החתונה, ראה פיליפוס בחלוצות שזאת שם חותם על כריסה של אשתו, והגלופה של החתום הייתה, כפי שנזכרה לו, דמות של אריה. כל החוזים הגיחו על סמך חזות זו שפיליפוס צריך לדקוק יותר בשמירת חסי הנישואין. אך אריסטודורוס⁷ מטילמיוסוס⁸ אמר, שהאשה מעוברת, כי אין שמם חותם על דברים ריקים. והיא נישאת בבטנה כן אמיץ אשר לכו כלב הארית. ופעם אחת גם ראו דרקון שרוע לצדה של אולימפיאס הישנה. ואומרים, שרוב זה בעיקר תקהה את אהבתו וחיבתו של פיליפוס אליה, ושוב לא היה בא תכופות אליה לנה בצדה, אם מפני שפחד מכשפיה ולחשייה של האשה עליו ואם מפני שנרתע מחברתה של זו המקורבת לנעלים ממנו.

אך בעניין דברים אלו יש גם נוסח אחר: כל גשי המקומות תתם דבקות מקדו-ימים בטקסים אורפיים⁹ ובהלילות של דיוניסוס (הזו נקראת קלודונות ומימאלו-נות)¹⁰, והן הולכות בדברים נשי אדונית¹¹ ותמאקיה השוננות כטי-כוכות הר היימס. ונראה שמשמנו נגזרה המלה יתיסיטיקניז¹² המציינת טקסים של התלות והפלות ואולימפיאס, שהיתה אדוקה בטרויפני אלו יותר מנגשים אחרים והגנה תשראות אלוהיות אלו בצורות פראיות, סיפקה להחברות המתחללות נחשים תמים גדולים, שהיו מביהלים תכופות ראשם מהקוסוס ומסלי-הזרייה¹³, או כורכים עצמם מסביב לשריבטיים ולורים של הנשים ומביעהים את הגברים.

ג מפל-מקום לאחר המראה הנראה שלה פיליפוס את כיריון ממניאולופוליס¹⁴ לרילפי, ומספיים שדבר-אורים הובא לו מהאל¹⁵ שבו נצטווה להקריב קרבנות לאמון ולהעריץ בידתו את האל הזה ואף נאמר לו שהיא יאבד אחת מעיניו, זו שדבק לוסק שבדלת וראתה את האל בא על אשתו בצורת נחש. ואריאטוסניס מספר, שבשעה ששילחה אולימפיאס את אלכסנדרוס למסעו, גילתה לו לבדו את סוד לידתו וביקשה ממנו שהיו מחשבות לבו ראוייה למוציאו, אך אחרים אומרים,

6. לפי המשפט היווני צריך אחד מקרובי הנערה להישאה.
7. ראש חזיון של אלכסנדרוס לאחר זמן.
8. עיר בקאריה (בזאת הזרומי של אסיה הקטנה). הייתה מפורסמת בחזיות.
9. על שם אורפיס, המייסד המיתולוגי של הנערה דתית מיסית.
10. שמות מקדוניים לבאכאכאטיות (מעריצות באקנוס-דיוניסוס).
11. האדונית היו עם תיאקי, ששכנו בין הזרות סטרימון וניסטוס. בימי פיליפוס סופחה ארצם למקדונית.
12. פולטאר כוס גוור פועל זה מזהשם יתיסיאס (נשים תראקיות).
13. סליים זמיוני-מורה, שהיו קדושים לדיוניסוס, והחוגגות היו נושאות אותם על ראשיהן.
14. עיר בדרום ארקאדיה (בתצ'האי הפילופוניסי).
15. אפולו.

הרמה ויחוסו נקרא בפני אחרים אומנו של אלכסנדרוס ומחננו. האיש שנסל לעצמו את השם פידאגוג ואת עמדתו היה ליסימאכוס (איש אקאראגאניאה לפי מוצאו), שאף על-פי שזוהי חסר כל אצילות-ריות, ספנתו וקנה לו מקום שני במשלה³⁰, מפני שקרא לעצמו פוניניכס³¹, ולא אלכסנדרוס אכיליכס, ולפיליפוס פיליכס³². כשנביא פילוניקוס החיסאלי את בוקפאלאס³³ וביקש למכור לפיליפוס במחיר שלוש-עשרה כיריים, ירד אל המשורר לבחון את המס, ובראה פרוע וקשה לשי-מוש. כי הוא לא נמנע לאיש לרופף עליו, ולא נשמע לקולו של אף אחד מחברותו של פיליפוס, אלא התניעב על רגליו האחריות נגד כולם. ופיליפוס התרגז וציווה להחזירו לבעליו כפריאי לחלוטין שאינו בר-אילות. ואלכסנדרוס שהיה באותו מעמד אמר: 'איות סוס טוב הם מאבדים, כי מחוסר ניסיון ואומץ אינם יכולים להשתמש בו'. בתחילה שתק פיליפוס ולא ענהו, אך כשהוציא תכופות דברים אלו מפיו מתוך כעס, אמר לו: 'כלום אתה מננה את תקשישים ממך, כאלו אתה מוסיב לדעת מהם, או מוכשר מהם להשתמש בסוס?' ואלכסנדרוס ענהו: 'בסוס זה, לפחות, איטיב להשתמש מאחר?' — ואם לא תוכל להשתמש בו, איהו עונש תקבל עליו על פיוותו?' ואלכסנדרוס השיבו: 'אני אשלם את מחיר המס, הכול נמנו קולם בצחוק, ואחריכך קבעו בניניהם האב והבן את גודל הקנס. מיד רץ אלכסנדרוס אל המס, הפסו ברסנו והפננו כלפי השמש, כי הוא הכיר, כבראה, שצלו של עצמו תופל לפניו ורוקד סביבו מרגיו. וכך הרגיע קצת את המס ולישפו בדיו. וכשראה מלא רוח-אומץ, תשליך מעליו את אדרתו, התרומם וקפץ על המס בבטחה. לאחר-מכן לחץ קלות על המגן ביסו וכלמו בלא מכות ובלא תבלות. וכשראה שהמסס פו פחדו והוא משתקק לרוץ והיחו לגפשו וזיוו בקול תקף יותר ובטפחותו רגליו. פיליפוס ומרעיו הסתכלו בו החילה בהל ובלאם, אך כשהסתובב וחזר הישר שמת וגאה, הריעו כולם; אולם אביו, כך מספרים, כבה משמחה, וכשירד מן המס נשקו על ראשו ואמר: 'זה בני, תפס לך מלכות השווה לך, מקדוץ לא תכלי אותך'. כשראה פיליפוס שבנו אינו מקבל מרות והוא מתקומם נגד כפייתו, ולעומת זה קל להדריכו בדרך החינוך לעשות חובתו, השתדל לשכנעו ולא לצוות עליו. ומאחר שבתנוכו ובטפוחו המוסיקאלי והכללי של בנו לא סמד ביותר על מוריס רגלים, בשל החשיבות והיתרות של הדבר, שנצריך, כדברי סופוקליס³⁴.

ירב מתיים ותואים גם יחד.

אחר לאונרדאס.
 מננו של אכיליכס (גיבור מלחמת טרויה).
 גוי אכיליכס.
 ראשי-שיר. מסו המפורסם של אלכסנדרוס לאחר זמנו.
 מוראדרה אבדת.

כי השמש מייבשת את הלחות, והחומר המבאיש הנמצא בשפע בצמחים. והם גופו של אלכסנדרוס הוא שעשא, כבראה, שתיין ומחיר-חיותה.
 גם בנערותו נמגלה כוחו לכבוש יצרן, ואף-על-פי שהיה פרוץ וסוער בשאר דברים לא העבירוהו תענוגות-הנחף על דעתו, והוא אחז בהם במתענת ימירת, ושאפתו עשאנו כבד-ראש וגדל-נפש יותר מכפי גילו. הוא לא היה להוט אחר כל תהלה, מכל-מקום לא כפיליפוס, שהתפאר כסופיסטיס בכות-דיבורו ואף חרף על טכטעותיו את זכר נצחון מרכבותיו באלמפיה, וכששאל אותו מקורבניו אם רצונו להחזרות בריצה במשחקים האולימפיים, מאחר שהוא מל ברגליו, השיב: 'כן, אלו היו מלכים עתידים להיות יריבי²⁶. ובראה, שאלכסנדרוס היה בכלל עוין את גזע האתלטים. על-כל-פנים אף-על-פי שערך תחרויות רבות לא של טראגיקנים ומנגנים בחליל ובנבל בלבד, אלא אף של ריאפסודים²⁷ ושל כל מיני ציד וקרב-אילות, לא השתחל כלל להגיע פרסים בתחרויות אגרוף ופאגוקראטיון²⁸.

פעם אחת אירח אלכסנדרוס את שליחי מלך פרס שבאו כשאבו נעדר מביתו והח-רוע עמאם. והוא קמה לבם בדידותו ובשאלותיו, שלא היו ילדותיות וקטנות כל-עיקר. כי הוא הקים על אורד הדרכים ועל אופני הנסיעה לפנים הארץ²⁹, על המלך עצמו ועל טיבו כלחם. וכמה כוחם ועצמתם של הפרסים והעצירים הש-חוממו עליו, וכשרונו המפורסם של פיליפוס בראה קל בעניניהם לעומת שקיפתו של הנער למעשים גדולים. על-כל-פנים, כל אימת שחוגד שפיליפוס לכד עיר מתוללת או ניצח בקרב מפורסם, לא היה מקשיב לכשווה בשמחה יתירת, אלא היה אומר לבני רגלו: 'זהו נצחים, אבי יקדימוני ככול ולא ישאר שום מעשה גדול ומפואר שאחמדך בו קוד עמכם, ומאחר שלא היה הומה ומהמה אחר תענוגתו או אחר עושר, אלא אחר הצטיינות ותולית, סבור היה שכל שיקבל יותר מאביו כך קודו השיגיו הוא פחותים יותר. והואיל והשב שברוב שפע יתבוננו על-ידי אביו ההדמויות למעשים בשבילן, לפיכך העדיף לקבל מאביו לא מלכות המספקת מותרות ותענוגות, אלא מלכות שיש בה תחרויות ומלחמות ושאיופת.

רכיב הני, כדרך תעולם מספלי: אומנים, פידאגוגים, מורים. בראש כולם עמד ליאונרדאס, איש קפודן באופיו וכן משפחת אולימפיאס. אף-על-פי שהוא עצמו לא סירב להיקרא פידאגוג, שם המציין עיסוק מכובד ומפואר, הרי בשל מעלתו

26. השווה פלוטרכוס, מוראליה, 331, ב: 'אלכסנדרוס (מקדון) שזיה קל ברגליו יותר מכל בני גילו לא רצה להתחרות בריצה במשחקים האולימפיים, שכן לא היה זו התחרות הוגנת מאחר שבה ניצח (אם ניצח) דייטיות וינצות (אם ניצחו) מלך'.
 27. הללו היו מודלקמים ברכיב את שירות הומרוס.
 28. התחרות שלישית (כלומר, תחרות תוללת אגרוף והתורשות כאחד).
 29. לאסיה מחוף הים.

רבות של איבריפקדים ושל סופקליס ושל אייסקליס ואת הדורותאמבות ⁴⁴ של טליסטיס ⁴⁵ ושל פולוכנינוס ⁴⁶.

את אריסטוטיליס העניין בתחילה ואח"כ לא פחות מאשר את אביו, כפי שאמר בעצמו, שבשל אביו הוא חי, ובשל הלה הוא חי חיים של כבוד. אך לאחר זמן הטיל בו אבק חשד, לא עד כדי כך שיעשה עמו שום רעה, אלא שידידותו אליה היתה חסרה. את התיבה העזה הקדומה, דבר ששימש אותה להגברתו אליה. מכל-מקום, קנאותו ושקיקתו לפליטותיה שהיו טבועות בו מהחליתו ושגדלו עמו כל זמן שהיה גדול לא נכרתו מנפשו, כשם שמשערים הנכוד שהלך לאנאסארכוס ⁴⁷ והמשיגים הכיכרים ששלח לכסנוקראטיס ⁴⁸ ותשומת-לבו הרבה לדאודאמיס ול-קאלאנוס ⁴⁹.

כשצבא פיליפוס על בריאנטינון ⁵⁰, נשאר אלכסנדרוס במקדון כמקדון המעשים ⁵¹ והחזקם, אף-על-פי שלא היה אלא בו שש-עשרה שנים בלבד. הוא הכניע באותו זמן את המידיים ⁵² הממורדים, וכשכבש את עירם גירש את תושביה העוזות והשיב בה ערב-רב וקרא לה אלכסנדרופוליס על שמו. הוא גם היה במלחמת בירגונדיאה ⁵³ נגד היוונים וקח בה חלק, ואומרים שזוהי היתה הראשון ששיכר את מערך המגדוד הקדוש ⁵⁴ של התיבניאים. ועד היום הזה מראים ליד נהר קיפוסוס ⁵⁵ ארון קדום הנקרא אלון אלכסנדרוס, שבמסור לו תקע אלכסנדרוס את אוהלו בזמן ההוא, ולא רחוק משם נמצא גם קבר האחים של המקדוניים.

בשל עלילות אלו אהב פיליפוס את בנו אהבה יתירה, כפי שטבע הדברים מהדיב, עד ששמת כששמע שהמקדוניים אומרים שאלכסנדרוס הוא מלכם ופיליפוס מצביאם, אלא שהמלחמות שבכבוהו, שנישואיו ואהבהו גרמנו, הביאו מטיימת על מלכותו אותו נגע שנוגע בו בנית-תנשים, ואף סיפקו עלילות רבות לריבות גדולים סוג מסוגי השירה הלירית היווניים.

ליד סייגיליה, משורר דיתריאמבי, ניצח באחווה בתחרות בשנת 401 לפסה"ג. אחי מגדולי המשוררים הליריים של יוון (435—380 לפסה"ג).
394 לפסה"ג). השווה פולוקראטיס ולאפלאטון. שימש ראש האקדמיה באחווה במשך 25 שנים (339—314 לפסה"ג). השווה פולוקראטיס, מוראלית 181 ב: אלכסנדרוס מקדון שלח אל כסינוס-קראטיס מפילוסוף המישים כיכר כסה, הלה סירב לקבל את הדורון ואמר שאין לו צורך בו. המה אלכסנדרוס ואמר: כלום אין לו כסינוקראטיס ירדים? ואני מספיק לי בקושי כל עושרו של מלך פרס למלא כיסיהם של ירודי...
ראה פרק סה.
בשנת 340 לפסה"ג.
התגום פולוקלי.
שבת הראשון חשוב (ישב לחוף המערבי של נהר סטרימון).
שנת 338 לפסה"ג.
ראה פולופיאס, פרק יח, 55. בבוואטיה.

לפיכך שלח לקרוא אליו את הנדל המהולל שבפלוטופוס, את אריסטוטיליס ⁵⁶, ושלם לו שכר לימוד מנוכר והוגן. ולא עוד אלא שיישב מחדש את סטאגרה ⁵⁷ עיר מולדתו של אריסטוטיליס, שהוא עצמו החריכה החלה, והחזיר אליה את תושביה שהוגלו ממנה או נמכרו לעבדים ⁵⁷.

במקום ללימוד ולעיון הקצה להם פיליפוס את גימנזיאון ⁵⁸ שבקרבת מיאנה, שבו מראים עד היום זהו את מושבי-האבן ומשעולי-הטיולים שלהם ונראה שהיא קיבל ממנו לא רק את משנתו בענייני מוסל ומדיניות, אלא גם לקח חלק בלמודי הסודיים והעמוקים, שהפולופוס קראים אותם בשמות מיוחדים אקדמיאטיקאי ויאופאופקטאי ⁵⁹ ואינם מקנים אותם לרבים. שכשנדע לו לאלכסנדרוס (והוא כבר עבר אז לאסיה), שאריסטוטיליס פרסם מקצת דברי-יוניו אליו במגלות-ספר, כנה לו איגרת בעניין הפולופוסיה בגילוי-לב גמור. והו פתשגו האגרות: 'אלכסנדרוס, לא אריסטוטיליס שלום וברכה, לא היטבת לעשות כשפרסמת את תודותיך האקרו-אמאטיית. כי אני מעדיף על אחרים אם התררת שעלתה חונכתי יחד קניינם של תוכל? כי אני מעדיף על צעייך בידיעת הדברים הנעלים מאשר בעוצם ידי ויהי שלום'. בהתנגדותו הרגיע אריסטוטיליס את שאפנותו של אלכסנדרוס בעניין אותו תורות ואמר שהו נחפסמו ולא נחפסמו כאתה. כי על צד האמת נכתבו אותם דיונים בענייני מישאפטיקה רק כוכרון דברים לאותם שנתחננו עליהם מעדקים, אך אין בהם כל תועלת לאלה הרוצים ללמודם.

כמדומני, שגם היכתי של אלכסנדרוס לחכמת-הרפואה אריסטוטיליס הוא שהכניסה בלבו בעיקרו של דבר. והוא חיבב לא רק את המתאורית שלה, אלא גם עור לידדיה החולים וקבע להם טיפולים מסוימים וסדרי-אמלה, כפי שאוגרונתיו מלמדות אותו. הוא היה מטבעו האב-לימוד ואותב קריאה. את האליאס ⁴⁰ החשיב כמדריך באמונתו המלומדת וכך גם כנינהו. את הספר הזה לקח עמו בניסוחו של אריסטוטיליס, שנקרא 'האליאס של הנרתיק' ⁴¹. והוא היה מצוה אצלו תחת הכר יחד עם תפנין, לפני עדרתו של אוניסקריטוס ⁴². וכשהיה בפנים אסיה וזהו חסר ספרים אחרים לפי עולתו של הארפאלוס ⁴³ לשלחם לו, והלה שלח לו את ספרי פיליפוס וטראגדיאות פקד על הארפאלוס ⁴³ לשלחם לו.

35. הוא אריסטו, הפילוסוף המפורסם (384—322 לפסה"ג).
36. עיר בת-שתי האלקלילי (מדרום למקדון).
37. מאות אגרות אריסטואיס, יב ואליל.
38. מקדו התימפוס.
39. מעין יחודה שבעל-פה, שנועדה למקורשים לה בלבד.
40. של הזמורים (שרות מלחמת טרויה).
41. ראה ראש פרק כו (ברתיק היא מלה יוונית).
42. יחוני שליווה את אלכסנדרוס במסעו באסיה וכתב ספר על מסע זה. הספר היה מלא גו-מאות ובדוחות.
43. שומר אצרותיו של אלכסנדרוס.

ימים מרובים באותה העיר. באותם הימים ראה שאיקונין של תיאודיקטאס¹⁰⁴ תחת (והוא היה איש פאסיליס) ניצב בשוק. ופיץ אותו ערך לאחור השטות, כשהוא שיכור, תהלוכת-החילוה אל האיקונין ועיטרו בזרים רבים. וכך, אגב משחקי חלק כבוד שאינו נטול-חזן לאיש שהתנועע עמו בגין אריסטוטיליס ותפלוסופיה.

אחר-כך גבר על אותם תפיסדים¹⁰⁵ שהתנגדו לו ואף הכניע את פריגיה¹⁰⁶. כשילך את העיר גורדיץ¹⁰⁷, שאומרים עליה שהיתה בירתו של מידאס¹⁰⁸ תקדום, ראה את העגלה המפורסמת כשהיא קשורה לעלה בקליפה של עץ המורג, ושמע עליה מפי הלעווות יספור מחזמו שגוריה היא שהאיש שיחיר את הקשר הוא מלך העולם כולו. רוב המתברים אומרים, שמאחר שקצות הקשרים היו נסתרים ושוררים זה בזה פעמים רבות בפקעות מפותלות, היה אלכסנדרוס נבוה. לבסוף החזיר את הקשר במבט-חורב, ומשקצץ בראו קצוותי הרבים. אך אריסטובולוס אומר שהוא התיר בקלות יתירת, ממך ששלף את התיסטור¹⁰⁹, כפי שהוא מכונה, מהיצל, שבו היתה רצועת-העול אחוזה, ולאחר-מכן משך מהחזו את העול עצמו.

מכאן יצא והדכיר תחתיו את הפאפילאגונים¹¹⁰ ואת הקאפאודקים¹¹¹. וכששמע שמת מימנו, מצביאי דרווש חוף חים, שסבורים היו בו שהוא עתיד לספק לאלכסנדרוס תלאות רבות ומכשולים וסדרות לאין סוף, התחזק עוד יותר לקראת מסעו לפניו אסיה. וכן דריווש כבר התחיל יורד מושנן לחוף חים, כשדעתו זוחחה עליו בשל המון חילו (כי הוא חולד עמו מחנה של שישים ריבוא איש). את לבו אימץ גם חלום אחד, שהאמוגושים פתווחו לשובה כדי להתרצות אליו ולא כפי המסתבר. הוא חלם למקדש בל ונעלם. וביאתו, שהוא הדדיע על-ידי חלום זה שפם-ואחר-מכן נכנס למקדש בל ונעלם. וביאתו, שהוא הדדיע על-ידי חלום זה שפם-עלות המקדונום היוי ברוזים ומזוהרים, וכשם שדריווש שלט על אסיה משנחמלה מבליד למלך, כך ישלוט עליה אלכסנדרוס, והוא עתיד להשלים חזיו במהרה ברוב תחילה.

עוד יותר עוררדה את דריווש שהייתו הרבה של אלכסנדרוס בקיליקיה, שהוא חשבה כסימן של פחדנות או למעשה השתהה בשל מחלה שחלה בה. יש אומרים שיעי-ויטור ומחבר טראגדיות. תלמידים של סוקראטיס, אפלאטון ואריסטוטיליס. פעל בימי מלכותו של פיליפוס המקדוני. פסידיה היא חבל-ארץ מצפון לפאמפליה. חבל-ארץ מצפון לפסידיה. עיר בפריגיה. מלכה האגרי של פריגיה. פון ציר.

פאפילאגוניה היא חבל-ארץ בצפון אסיה הקטנה (לחוף חים השחור). קאפאודקיה (קפוטקיא) במשנה) היא חבל-ארץ באסיה הקטנה מצפון לקיליקיה.

מאלאיקיימיונים⁹², מן העליונות ירשבי אסיה, אך את הנביעים ואת בגדי הארמונו וכיוצא ברברים תאלה מושל הפרסים שלח לאמו, חוף מחפצים אחרים. קרב זה שינה מיד בהרבה את מצב העניינים לטובת אלכסנדרוס, עד שסארדיס, מעוז מלכות הלעווות לחוף חים, נבגשה לו, ועליה הוסיף את שאר חלקי הארץ. רק האליקאראגאטיס⁹³ ומילטוס⁹⁴ התייצבו בפניו, והוא כבשן ביד חזקה ותשתלט גם על השטחים שמסביביו, ואז החל חוכך בדתו על שאר מעשיו. לפעמים השתקק להתחזק את דריווש ולסתכן על הכול, ולפעמים היה גומר בדעתו לאמו כביכול את עצמו תחילה ולהתחזק על-ידי כיווש הארצות שלאורך שפת חים ועמדותיהן, ולעלות רק לאחור-מפן על המלך.

מעייז ישנו סמור לעיר כסאנתוס של ליקיה⁹⁵ שבקע ועלה ממקומו בימים חים והצף ממעמקי לוח-ארד שאותה עתיקה היו טבעות בו, וכן נאמר שמלכות הפרסים עתידה להיפסק ולהתבטל על-ידי היוונים. נבואה זו עורדה אותו והוא אי להתגלות על חוף חים עד פוניק⁹⁶ וקיליקיה⁹⁷. מעברו מזהיר לאורך חוף פאמי-פליה⁹⁸ נתן מקום להיסטוריונים מרובים להיאורים מוגזמים ומכעיתים. הם סיפרו שהוא נטוג⁹⁹ מלפני אלכסנדרוס מכות שום מקרה אלה, אף-על-פי שגלוי היו תמיד מתגלגלים בעוז על החוף, ורק לעיתים רחוקות נחשפו בצמצום וזמלים תקטנים שהיו מוטלים מתחת לצלעות החר התלולות והשטועות ומינאגנדרוס¹⁰⁰ רומז בלגלוג באחה הקומדיית שלו לפלא את:

יהו עד פמה דומה זה מדבר למעשה אלכסנדרוס
אם אחפש אדם, קייל יופיע מאלי,
אם לעבר פים ארצות פמים צמקים -
עבור בו אעבר פרגלי.

אלכסנדרוס עצמו לא סיפר על בדומה כזו באיגורומי, ורק זאת היא מספר בהל שרכשיצא מפאסיליס¹⁰¹ הלך דרך המעבר הנקרא סולם¹⁰². לפיכך¹⁰³ נשתהה 92. הם סרבו להשתתף במסעו.
93. עיר בחוף הדרומי של אסיה הקטנה.
94. מצפון להאליקאראגאטיס.
95. בחוף הדרומי מזרחי של אסיה הקטנה.
96. צור.
97. בחוף הדרומי של אסיה הקטנה (מזרחית לפאמפליה).
98. בחוף הדרומי של אסיה הקטנה (מזרחית לפאמפליה).
99. לפי אריאנוס (אנאבאסיס א, כ) יש מעבר בחוף זה (בין ההרים לבין חים) רק כשרוח צפונית נושבת, וזוהו מה שאירע לאלכסנדרוס.
100. נעים סאטירות יוזן (342-290 לפסח"ז).
101. עיר יוונית בליקיה.
102. השוהה 'סולמה של צור' (בראשית רבה לט, ח).
103. בגלל קושי המעבר נשתהה בפאסיליס.

ביניהם. המזל הטוב הוא שטיפק אלכסנדרוס את מקום הקרב, אך מצביאותו התי- ספה לנצחוננו יותר ממה שהתנו המזל. שמאחר שהיה כה פחות במניינו מהחריב, לא הניחו שיקופו, אלא הוא תוליד בעצמו את אנפו המני ומיתחו מעבר לאנפו השמאלי של האויב ומשהגיע לעורפו הגיס את הלענות שהיו ערוכים מולו. הוא גלחם בין הראשונים ונפצע בסוף בירכו על ידי דריוש, כדברי כאריס ¹¹⁰, כי הם גלחמו ביניהם פנים אל פנים. אך אלכסנדרוס שכתב על קרב זה לאנטיפאטרוס לא גילה מי הוא שפצעו. רק זאת בלבד כתב, שנפצע בירכו בפניו, אך שום דבר רע לא אונה לו מפצעו.

אלכסנדרוס נחל ניצחון מוחץ והפיל יותר מאחת-עשרה ריבוא מהאויבים, אך את דריוש לא תפס, כי הוא הקדימו בכריחתו ארבעה או חמשה ריסים, אבל הוא לכד את מרכבתו ואת קשתו לפני שחזר מרדיפתו. והוא מצא את המקדונים שלו בוזים את מחנה הלענות שהיה גדוש עושר, אף-על-פי שהגיעו לקרב כשאויב עמוסים, כי את רוב מטענם השאירו בדמשק. בשביל אלכסנדרוס הפרישו את ביתנו של דריוש, שהיה מלא משרתים, רחשים מפוארים ואצרות רבים. מיד חסר מעליי אלכסנדרוס את כל-גסקו והלך אל החצה ואמר: 'כואו נגלד לרוחץ את יערת הקרב בחוצה של דריוש'. ואחד ממרעיו נענה ואמר לו: 'לא, בשם זיכס, אלא של אלכסנדרוס, כי רכוש המנוצחים מן חובץ שחת של המנוצחים וגם יקרא כד', וכשראה את האגנים והכדים והתגיחות והמליכות ¹¹¹, כולם של זהב ומצוברים בריקנות, והרזו את ריח הבית המבשם להפליא במיני בשמים ובמור, ויצא מכאן לכיתו אחר המעורר המפלגות בגובהו ובגודלו ובקישוטי מישותיו ושולחנותיו ובמאכלת, חס-תכל במרעיו ואמר: 'זוהי, כנראה, משמעות המלוכה'.

כשפנה לאכול אמר לו מישנו שבין השבויים נמצאת אמו של דריוש, ואשתו ושתי בנותיו הבתולות, וכשראו את מרכבתו ואת קשתו החלו סופקות על שדיהן וסופדות כאילו מה דריוש. אלכסנדרוס שהה שעה קלה, שכן התרשם ממר גודלו יותר מאשר מניצחונו, ושלח אליהן את ליאוגטוס וציווה עליו לומר להן שדריוש לא מת ואף אינו צריכה לפחד מאלכסנדרוס. כי הוא גלחם בדריוש על ההגמוניה, אך להן יספק כל מה שתחבו לדודש להן בעוד דריוש מולך. אם דבריי אלו נראו לנשים עדינים ורכים, הרי מעשיי השפו עוד יותר את אהבת-הכרית שבן. כי הוא הרשה להן לקבור כל אותם פריסים שביקשו לקברם, ולהשתמש לצורכן זה במלבושים ובתכשיטים של השלל, ולא גרע אף במשהו מהשירותים והחזק שחיי מנת-חלקן קודם. והפוכו של דבר, קצבת פרסותן היתה עכשיו גדולה יותר מזו

דורנו של אלכסנדרוס, חיבר 'היסטוריה' אימקרוטית על מסעו של אלכסנדרוס. של מיני שמנים.

פוחו היא שגנמה למחלת, ויש אומרים שנפל למשכב מפני שהתרחץ בנהל קיי- דנוס ¹¹² שמניו קרים כקרח. מכל-מקום, אף אחד מן הרופאים לא העז להשיט לו עזרה, שהואיל והיו סבררים שחוליו חזק מכל רפואה, פחדו מלעז המקדונים על ידם אם ייכשלו. אך פליפוס מאקאראגאנת, שראה שהמלך שרר בכל רע, חכך לו תרופה ושדלו להתאמן ולשתות, אם הוא מבקש להתלים לים המלחמה; כי למצות עד סוף כל יקדותו ואף חשב זאת לחרפה שלא להסתכן חזק עם המלך ולא איגרת מהחנה לאלכסנדרוס ובה זירזו להזות מפני פיליפוס, שכן הבטיח לו דריוש דורות גדולים ונישואים עם בת המלך ופיתתו להרוג את אלכסנדרוס. אלכסנדרוס קרא את האיגרת והניחה תחת הכר בלי להראותה לאיש מיקדיי, כשהגיע הזמן המיועד נכנס אצלו פיליפוס יחד עם רעי המלך כשהוא נושא עמו בגביע את סם-הרפואה. אלכסנדרוס מסר לו את האיגרת ולקח בעצמו מיד את הרפואה בריצון ללא כל שמץ של חשד. והיה זה מחזה נפלא לזון בו את העינים, ואחד קרא והשי שחת, ולאחר מכן הפנו מביטהם זה לזה, אך לא באופן דומה. כי אלכסנדרוס גילה בפניו השמחות והניחוחות את חיבתו לפיליפוס ואמנו בת, אך הלה כאלו יצא מגודו בשל הריבה, פעם הושיט ידיו כלפי השמים וקרא לאלים, ופעם נפל על מיטת אלכסנדרוס והפציר בו להתחזק ולהשמע לרפואה. כי הסג נבר בתחילה על גוף החולה, וכאלו דחק ושיקע במעמקים את אונג, עד שקולו עזב, הכרתו נעברה ונתחלה לגמרי ועלפו אפפו. ברם, הכרתו חזרה אליו בעזרת פיליפוס עד-מהרה, וכשהחליף כות, הראה עצמו למקדונים, כי דעתם לא נחה עליהם עד שראו את אלכסנדרוס עין בעין.

איש מקדוני היה במחנהו של דריוש, עריק ממקדון, אמיניפאס שמו, שטבעו של אלכסנדרוס לא היה זר לו. כשראה הלה שדריוש מוכן ומזומן ללכת ולהלחם באלכסנדרוס בין מצרי ההרים, ביקש ממנו להישאר במקומו, כדי שיוכל להלחם מלחמה מכרעת בהמון חילי הרב נגד מושטים ממנו במישורים רחבים ורווחים. וכשהשיבו המלך שהוא חושש שמא יקדימוהו האויבים ויבחרו ואלכסנדרוס ימלט מיד, ענהו אף הוא: 'הו המלך, אל תחושש לזאת, כי הוא ילך עליך, ואפשר שהוא כבר בורכס לכאן'. אך אמיניפאס לא שידל את המלך בדבריו, והוא עמד והשיח מחנהו לקליקת, ובאותו זמן עצמו חזר אלכסנדרוס לסוריה כנגדו. אבל הם החשיאו זה את זה בבלת, ושניהם חזרו למקומותיהם (אלכסנדרוס שמה במזלו הטוב ומיה להתראות פנים עם האויב במצרים, ודריוש אף הוא חזרו להוציא חילי מהמצרים ולתפוס את מקום חתנותו הראשון. כי הוא כבר הכיר שהשטל עצמו לרעתו למקומות מבוותרים ברובם, שאינם נוחים לפרשים גם בשל הים וההרים ונתה פיראורס חזרום

112. נהר בקליקיה.

זאת גם שלט שליטה מוחלטת בכרטיס, והוא הראה זאת בדרכים רבות אחרות וגם בדבריו לאדו, שעשה אותה לאמו ¹⁵⁰ וגם מינה אותה לחיות מלכת קאריה. שכן בשעה ששליחה לו מתוך טוב-לב תבשילים רבים ומיני מתוקה מירי יום בדומן והציעה לו לכסוף טבחים ואופים, שהתחזקו כטבחים ביקתר באומנותם, אמר שאין לו כל צורך בהם, כי יש לו טבחים טובים יותר, אותם שפדאגוגו ליאונרדאס נתנם לו: מסע-לילה בשביל פת-שחרית, ופת-שחרית דלה בשביל סעודת-הערב ¹⁵¹. יאואתו איש עצמו, כך אמר, יהיה פותח את ארזי מצעתי וכגדרי לבדוק אם לא

הצפירה בהם אפי משתו מן התמקקים ומן המותרות. גם לייז התמכר פחות מכפי שהיו סבורים. אורד זמן השתייה גרם לדעה זו. אך הוא שהה על כל גביע בשחה יתר מבישתית, כי המיד היה עורר דין אורד כלשהו במשתתו, וגם זאת רק כששעותיו הפגורות מרובת היה. כי לפעולות לא עיכבו אותו, בדומה לאחרים, לא שניה ולא משחק או משתת-נישואין, ולא שום הצגה. והייז מוכיחים זאת, שאף-על-פי שהיו קצרים ביקתר, מילאם מעשים מרובים וגדרי-לים בירתה. כשהיה פניו מעסקי תיק מקריב לאלים מיד לאור קומב ממשכבו וטועד פת-שחרית בישיבה ¹⁵². לאור-מכז היה מגלגל את היום בציד או בשיפיה או בסדור שום עסק מעסקי המלחמה או בקריאה. ואם יצא למסע שאין השעה דחוקת ביקתר, היה למד תוך כדי הליכה לירות בקשת או לעלות על מרכבה ולרדת ממנה כשהיא במלוא מהירותה. ומכופות היה צד לשם משחק שועלים או ציפורים, כפי שניתן ללמוד מספרי-הזכרונות שלו. בבית-מלוגו היה חוקר את שרי טבחיו ואופיו, בעודו רווח בשר או מושחז בשמן, אם הכול החקן כראוי לסעודה. הוא היה פותח בסעודה בשעה מאוחרת, משהחשך הרים, כשהיא מסיב. ונפלאה היתה דאמת ועירנותו ליד השולחן, כדי שהכול יחולק שוות בשווה ולא בצמצום. אך הוא המשיך, כאמור, בשתייה לישם שחה בלבד. ואף-על-פי שהיה הנוח במלכים בחברה ולא היה חסר שום חן שבעולם, הרי בכוסו היתה המפארותו כאחד החיילים עושה אותו לא-נעים. ולא זו בלבד שהיא עצמו היה מפליג בשבח עצמו, אלא גם נתן למתנפים לוכוב עליי. דבר זה ציער חרבה את אניני-הרדת שבמחוצתו, מאחר שלא רצו להתחרות בהתנפים ואף לא לפגור אחריהם בשיכוחו של אלכסנדרוס. כי הדבר ויראשון נראה בעינידם כמביש, והשני כמסוכן. לאחר השתייה היה רווח בשר ועלה על יצעו, ותכופות היה ישן עד חצי היום, ויש שהיה מבלה את כל היום סלי בשינה.

הוא גם כבש את האווה לכל מיני מעודים. לעתים קרובות היה מביאים לו
הוא ימצא אותו לבן, והוא חסכים לכך (ראה אריאנוס, אנאבאסיס א, כג, 8).
סעודת הערב היתה הסעודה העיקרית אצל היוונים והיהודים כאחד.
והא כשהוא מיסב (ראה לחל).
[433]

שולפני-כין. אך המוכרבות המלכותיות שבטובות שונים אצילות וצניעות אלו נטו לה בשבייך היתה זו שהיו לא שמעו שום דבר חרפה, ולא הששו לו ולא ציפו לו, והיו חיי כאילו היו שמורות בהדרי-בתולות קודשים וטהורים ולא במהנה אויבים, כשהן רחוקות משיחתם של הכריות ומשינתם. והרי לפי המסופר היתה אשתו של דריווש הנאה בבל המלכות, כשם שגם דריווש עצמו היה היפה והגבוה בגברים, ותכונתו היתה דומת לזוהיתה. כרם נראה שאלכסנדרוס היה סבור שכיבוש עצמו הוא סימל-מלכות יתר מניצחון על אויבים ¹¹⁵, ולא נגע בנישים אלו, ואף לא דע אשה אחרת לפני נישואיו, מלבד בראסיני. אשה זו, אלמנתו של מימנון, נשבתה ברמשק, ומאחר שחניכיה היה יחוי ואף היתה בעלת מוג נעים, ואביה ארטאבאגוס, היה בנה של בת מלך, לכך גמר בדעתו (ופארמיניון הוא שהשיא את אלכסנדרוס לכך, לפי דברי ארכיסטובולוס) לדבוק באשה נאה ואצילה זו. ואילו על שאר השביות אמר אלכסנדרוס בצהוק, כשארה שהן מצוינות ביופיין ובגובה-קומתן, שהנשים הפרסיות הן כאב לעיניי ¹¹⁶. והוא ערר לקרב לעומת מראן הנאחה את כיבוש-היצר שלו ואת יפי מחנינותו, ושילוחו מעל פניו כאילו היו אקוונות של פסלים שאין בהם רוח-חיים.

כב ואת ועוד, כשכתב לו פולוכסניוס, מפקר הילי הוף הים, שגודמו אצלו אחד תיאור דורוס, איש טאראס ¹¹⁷, ועמו שני נעורים ¹¹⁸ למכירת, נפס עד לאחת ושאל את אלכסנדרוס אם יקנם, הנה הדבר קשה בעיניו וצקע פעמים רבות באוזני דריווש ושאלם, מהו דברי-החרפה שראה בו פולוכסניוס מימיו עד שהוא בא אליי בהצעות מבישות כאלה. ואת פולוכסניוס עצמו חרבה לגדף באיגרת ופקד עליי לשלוח לאבדון את תיאורדורוס, אותו ואת סחורתו. הוא גם גינה קשות את. דאגנון שכתב לו שיש את גמשו לקנות את קרובילוס, המפורסם ביופיין בקורינתוס, ולהביאו אצלו. וכשגודע לו שדאמנון ומינתיאוס, שני חילים מקדונום בפקודו של פארמיניון, קלקל ¹¹⁹ עם נשותיהם של שפירי-מלחמה אחדים, כתב לפארמיניון וציווה עליו לעינם אם יימצאו אשמים ולדונום למיתה כחיות-פרא שנוצרו לכליונם של הכריות באוגרת זו גם כתב בפירושו על עצמו: 'ששלעצמי לא זו בלבד שלא ראיתי את אשתו של דריווש ואף לא ביקשתי לראותה, אלא גם לא הקשבתי לשחת לאנשים שדיברו ביופיהי, הוא היה אמר שיקח ממלך דבר אחר מביאים אותו השינה הממשל להכרה שאינו אלא בדמיונות. וכך רמו שהיעיפות והתענוג כאחד יסודם באותה חולשה אנושית עצמה.

115. כל הפולוכסניוס חרונית עיקרון זה של כיבוש היצר.
116. תשונה חרודותוס סוף ת, 18.
117. עיר בדורוס אישילית (בראש 'הקעב', לחוף ים טארינטוס).
118. חרונית הדי שטופים בהתב נפרים.
119. תרגום מילולי.
[432]

השם סאטירוס לשוניים¹²¹ ואמרו לו: 'צור שלך תהא, ומעיין אחד מראים עליך, שלדו חלם אלכסנדרוס שהוא רואה סאטירוס.

בעוד המצור בעיצומו צבא אלכסנדרוס על הערבים השוכנים במול-הלבנון, במסע זה סיכן את חייו למען פדאגוגו ליסימאכוס. כי הלה נמלוח אליו ואמר שאינו חלש יותר מפויניכס¹²² ולא קשיש ממנו. אך משהתקרבו להרים, הניחו את המוסים והלכו ברגל. התחילים להחזיק לעיניו לכת, אך כיוון שהזים נטה לערוב והמשיש, חיו בקיורב מקום, לא חסכים אלכסנדרוס לעיניו. וכלי משיים החמבל, הוא ומשטיש עמו, במחנה כולו, ונאלץ ללון בחושך ובקור עז במקומות קשים. אלכסנדרוס ראה מרחוק מדורות רבות מפוזרות של האויבים ומתוך שמך על קלות גופו ועל הרגלו לאמץ בעמלו הוא את לב המקדיונים בשעת אבדן עצומ, רץ אל המדורה הקרובה ביותר. הוא זכה בפגיונו את שני הלעזות שישבו ליד המדורה ותפס את בוער והביאו אל אושיש. הם הדליקו מדורה גדולה, ובכך הטילו מיד פחד על מקצת האויבים עד שברחו על נפשם, ואף הניסו את אלו שהלכו עליהם. וכך לנו תחת נשפת השמים בבטחה. דברים אלו סיפר כארס.

סופו של המצור כך היה, אלכסנדרוס נתן לרוב חילו ללוח מהמגרות הקדומות המרובות ורק מעטים מהם הקריב אל הזומות כדי להטריד את האויבים. וארס-סאנדרוס החוות הקריב קרבו וכשהתבוננו בסמוגים¹²³ קבע בבטחה באוני הנוכחים שהשיח תלכד מל-מקום בחודש הזה הם נתנו קולם בצחוק ובלעג, כי אותו יום היה האחרון בחודש. כשראה המלך, שהשחקן חמד לאמת ובוואותו, שהחווה נכר, ציווה למנות אותו יום לא כשלושים בחודש, אלא כעשרים ושמונה כו¹²⁴. והוא תקע בתוצרות והסתער על הזומות בחר עזו מפני שנמכרוו. תחילה משנמגברת ההקפה לא עצרו בעצמם הנשארים במחנה וכאו בריצה כהמוניהם לעזור להכריחם. הצורים רפו ידם, ואלכסנדרוס לכך את העיר באותו יום עצמו. כשצר לאחר-מכן על צוה¹²⁵, הגדולה בערי סוריה, נפל גוש עפר על כתפו, שתפלתו ציפור עליה מלמלה¹²⁶. והציפור נחתה על אחת ממכונות-המצור ונס-תכסה מיד ברשת הגדלים שהשתמשו בהם לשם סוכוב החבלים. וכך נתקיים בו

סא טירוס — טירוס (צור) שלך תהא, פתרוו חלום מעין זה אנו מוצאים גם באדה (אבה רבה א, ה, ז), שם נהמלק, השם קפודקייא לשוניים: כפא (בלשון יון: עשרים) וקייא (בלשון יוון: קורות). ראה עוד ש. ליברמן, 'יונות ויונות בארץ-ישראל', עמ' 207. וראה פרק ה' (פויניכס ובלוח לאיליכס במסעו על סוריה).

קרייבים של חקריב.
ראה טו, 88.
בדווש ספסמבר, שנת 332.
אריאוס (ב, כו, 4) מספר על ציפור-טרף ואבן.

מחוק הים את הנדריים שבפירות וברגים, אך הוא היה מהלך בין מרעיו, ולו עצמו לא היה נשאר כלום. אבל סעודותיו היו תמיד מפוארות והוצאותיו גדלו לפי מידת הצלחתיו עד שהגיעו לריבוא דראכמות ליום. כאן עמד הסכום מגדול, וסכום זה גם היה גבול ההוצאות לאותם שאירחו את אלכסנדרוס.

כד לאחר קרב איסטוס¹²⁷ שלח צבא לדמשק ותפס את הכסף והחלידים והגשים של הפרסים. משלל זה נתנו ביחוד הפרסים המתאילים, כי הם הצטיינו באומץ לכם בקרב ההוא, ואלכסנדרוס שלחם לדמשק בכונה תחילה, שכן רצה שיתעשרו. אך גם שאר החילות נמלאו עושר. אז טעמו המקדיונים לראשונה טעם זמם חל-עוזות, כספם, נשותיהם ותפנוקיהם. ומשנתקלו בעקבותיהם של הפרסים השחקקו ברומה לכלבים¹²⁸ לרדוף אחריהם ולהשיף את עושרם.

ברם אלכסנדרוס החליט להשתלט תחילה על מדינות הים¹²⁹. ומלכי קיפרוס באו מיד אליו ומסדו לידיו את האי יחד עם פויניקי, חוץ מצור¹³⁰. על צור צר שבעה חודשים¹³¹ במזחית ובמסנות-מצור ובמאיתים טריארות מצד הים, ואלכסני-דרוס ראה בתלמו שהיראקליס מושיט ידיו אליו מן החומה וקורא אותו אליו. ורבים מן הצורים הלכו שאפולון¹³² מודיע להם שהוא תולד מהם אל אלכסנדרוס, כי המעשים הנעשים בעיר אינם מעלים חו לפניו¹³³. והם הקיפו את ספלו והגלונו של הואל בתבלים והקיפוהו במסורות לכו, כאילו היה בראדס העורק אל האויבים ונתפס בהם, וקראו לו אלכסנדרוני. ואלכסנדרוס ראה בשנתו גם מראה אחר. הוא הלך שסאטירוס¹³⁴ נתגלה לו והוא לוצע לו מרחוק, וכשיצטת לתפסו החתמק מידת, אבל לבסוף נכע לאחר הפצרות רבות ורדיפות והחזוים חילקו בדרך סבירה את

123. חקרב שונור לעיל, בנובמבר שנת 333 לפסה"ג. (איסטוס היא עיר בקיליקיה).
124. לכלבי-ציל.
125. עיר תחתי.
126. צור ישבה על אי קטן והיתה בצורה מאור רקשה היה לכבשה.
127. יניא—אבנוטס, 332 לפסל"ג.
128. הינור יוניו עזוב את מקדשו לפני חורבנו נמצא אצל משוררים וסופרים יוונים ורומיים רבים. וכבר הורודוטוס (ח, 41) סיפר שנתח הקורש של פאלאס אחיני נעלים מן האק רופלויס לפני כיבוש אתונה בדי הפרסים — סימן שתאלח נטשה את דבריה. ואייספילוס פייט: 'עושישם אלים דבורים, אם הוא בדי אויב' (השבעה נגר תבאי, חגגים ירשלים: 'שערי עמ' 274). וטאקיוטוס (היסטוריה ת, 13) אומר כשהוא מספר על כיבוש ירשלים, ויסיפוס בית המקדש נפתחו בכיכול לרווחה וקול על-אנשי הכריז: 'האלים יוצאים יוצאים, ויסיפוס (מלחמות ו, ה, ג) מספר: 'יבשעת חגג הנקרא בשם יום התמישם (גם השבועות) על הכותל בלילה אל חגג בית ה' הפנימית לשרת בעבודת-הקודש בחוק וסיפול, כי שמוע קול רע ואתרי-כו קול המון רב: נטעה ונלכח מזה, גם האגדה (איכה רבה א, ג) מספרת על טילוק השכינה לפני חורבנו בית ראשון. השוה חתלים עת, ס: שמוע אלהים וחתעבר (כסס)... וישיטו משכני שילי, ראה עוד פלוטארכוס אנטוניוס עת.
130. יצור מיתולוגי, מביי-לוייתיו של באכוס (אל היין), מתואר כבעל אוינים ארוכות ומחודדות חנוב של תיש, לאחר-מכן הוסיפו לו גם רגלי תיש.

כתב לו, שלאחר שאמר ואת ציוויו כולם שיעליכם לכל מקום בעולם שהוא מבקש. לאחר שעמדו הללו במכתו זה, שוב לא היה קשה להחליף אחריו גם את המזון כולו, כי הם נמלחו אליך בצינור.

מעתה סיגל את אורח-חייך עוד יותר למנהגי המקום, וגם השתדל לקרב את יושביה לצימוסי המקדונונים, שכן סבור היה כי בשעה שיימצא בריחוק מקום, ייצב את עסקיך תוך רצון טוב על-ידי מיווג ושיתוף יותר מאשר על-ידי אלימות. מטעם זה גם בחר שלושים אלה נערים וציוויה ללמוד לשון יוונית וללמוד בנשק מקדונוני, והעמיק עליהם מדרסים רבים. נישואיו עם רוסאנה²⁴⁵, שראה אותה ביוני עלומה באחד הריקודים בשעת משהתה, היו משעה-ארכה, אך הם נחשבו כהזלמים יפה את מטרותיה. כי הלעזות התעודדו על-ידי שותפות זו בשלטון אגב הנישואין, וחיבת חיבה יתירה את אלכסנדרוס על היותו המתון בכני-האדם בעניינים אלה²⁴⁶, ואף לא החיר לעצמו לנגוע שלא כחוק באשה הרוחיה שניצחתה.

כשראה שהציפסיטיון, אחד מגדולי-ידידיו, משבח ומצטרף אליו בשינוי אורח-חייך, ואילו קראטרוס, אף הוא מגדולי ידידיו, מחזיק במנהגי האבות, נשא ונתן עם הלעזות על-ידי המאשן, ועם היוונים והמקדונונים על-ידי השני. בדרך-כלל הראה יותר אוחות-חיבה להציפסיטיון, אך את קראטרוס כיבד יותר, וכסבור היה (וגם תבע זאת המיד), שהציפסיטיון הוא ידידו של אלכסנדרוס, ואילו קראטרוס ידידו של המלך.

וגם מטעם זה הגו השניים שנאה נותרת זה לזה ואף היו מתנגשים חסופת ביניהם בגלוי. ופעם אחת, בשעת המסע על הודו, אף שלפו חרבותיהם ונאזו זה על זה, וכשמלתו יחידיהם לעזרת כל אחד ואחד מהם, הגיע אלכסנדרוס ברכיבה אליהם וחירף את הציפסיטיון בגלוי וקרא לו שוטה ומטורף, אם אינו מבין שבבלי חסדי אלכסנדרוס אינו ספון כלום; ביחודת גינה קשית גם את קראטרוס. ואז הפגישם יחדיו והשלים ביניהם ונשבע באמון ובשאר האלים, שהוא אותהם יותר מכל בני-האדם, אך אם ישמעו שהם ניצים שוב יחרוג את שניהם או את המתחיל במדון. לאחר-האדם, כך מספרים, לא דיברו זה עם זה, אף לא בצחוק, ולא עשו שום רעה זה לזה.

פילוקסאס, בנו של פארמנינון, חפס עמדות-כבוד גדולה אצל המקדונונים, כי היה מחזיק כאמין וכמסוגל לעמוד בכובד המלחמה, ומלבד אלכסנדרוס לא היה נדיב-לב וחוברת-רעים כמותו. מכל-מקום, מספרים שאחד ממכריי בקיש ממנו כסף ותוא ציוויה על סוכן ביתו ליתן לו, וכשאמר הלה שאין לו, נענה ואמר: 'מה אתה סח? כלום אין לך גביע או לכוש ליתן לו?'. אבל גוכה-רחוה, רוב עושרו, טיפלו בנופו

נת וסיר באקטריה.
דבריים שכיניו לבינה.

רבים אומרים, שכאן באה אליך מלכת האמאזונות ובידו הואמרים ואת קליטארקוס²²⁸ ופוליקליטוס²²⁹ ואוניסקריטוס²³⁰ ואניסטרס²³¹ ואיסטרס²³². אבל אריסטובי-לוס²³³ וכאריס²³⁴, המשמיע²³⁵ של אלכסנדרוס, והמלך²³⁶ ואנאקרקידס²³⁷ ופרי-לוס²³⁸ איש תרבאי ופילופוס²³⁹ איש תיאנגוליה²³⁹, מלבד תיקאטיאוס²⁴⁰ איש אריי-טריאה²⁴¹ ופיליפוס²⁴² איש כאלקרקיקי ודורייס²⁴³ איש סאולוס, אומרים שסיפור זה אינו אלא בדותה. ונראה שאלכסנדרוס משמש להם עד. כי הוא כתב איגרת לאנטיאפטרסוס על הכול לפרטי-פרטי, ובה הוא אומר שמלך סקיתיה בקיש לחת לו את בתו לאשה, אך את דבר האמאזונה אינו מזכיר כלל. ומספרים ששנים רבות לאחר-מכן קרא אוניסקריטוס לפני ליסימאכוס²⁴⁴, שהיה כבר אז מלך, את הספר הריביעי מהחיבורו ההיסטורי, שבו כתב על האמאזונה, וליסימאכוס חירך בנחת ואמר: 'יהינך הייתי אני באותו הזמן?'. מכל-מקום, גם אמונתו בסיפור זה וגם כפירתו בו לא תעלה ולא תוריד את העריצתו לאלכסנדרוס.

אלכסנדרוס חשש שמא יתעייפו המקדונונים בסוף מסעו, ולפיכך השאיר את רובם במעונותיהם ולקח עמו להריקאניה את המעולים שבהם, עשרים אלה רגלים ושלשה אלפים פרשים והוא אמר להם, שעכשיו רואים אותם הלעזות כאילו בחלום, אבל אם רק ירגיו את אסיה וייסוגו יסתערו עליהם כאילו הם נשים. ובכל-זאת הוא נזמן רשות לרוצים בכך ללכת, והוא העיד אותם כעדים, שבשעה שהוא כוש למקדונונים את הארץ תנושבת נעוה הוא יחד עם מרעיני וכל אותם שצבאו עמו בסורבם. אלו הם הדברים, כמעט מלה במלה, שכתב לאנטאפטרסוס באיגרתו. ועוד

- 228. היסטוריון שליחות את אלכסנדרוס במסעו.
- 229. אחד ההיסטוריונים המרובים של תולדות אלכסנדרוס. זמנו אינו ידוע.
- 230. ראה ת, 42.
- 231. לא ידוע משום מקור אחר.
- 232. עבר, ואחר-כך סופר פורה וידידו של קאלימאכוס, הרגאמאטיקן והמשורר תאלכסנדרוני (250—220).
- 233. ממלוחי אלכסנדרוס, כתב קורות מסעו.
- 234. ראה פיליפולדס ב, 7.
- 235. המכריז על בואו של אוס רם-מעלה.
- 236. פטלימייאוס ביוזית. אחד הקצינים המעולים של אלכסנדרוס.
- 237. הוא גם כתב חיבור על תולדות אלכסנדרוס. אין לנו ידיעות נוספת עליו.
- 238. לא ידוע משום מקור אחר.
- 239. עיר בקאריה. פיליפוס חיבר ספר על קורות ימי קאריה.
- 240. לא ידוע משום מקור אחר.
- 241. בחתי-האיי אובידיאה (ממורה לאטיקה).
- 242. לא ידוע משום מקור אחר.
- 243. היסטוריון (340—260 לפנה"ס) ורודן לשה של האי סאמוס.
- 244. מקציני אלכסנדרוס, ולאחר-מכן מלך תראקיה. מת 281.

אינו אלא בבחינת משורת יתר על כן מכשיר בלבד, שגורק על-ידי כוח גדול יותר. ואת קשר ההתנהלות יש אפוא להפש בין אלה שמעוניינם הוא להסתורני. לאחר שומלך כרה אנוני לדיבריהם ולהשדות כאלה, הביאו אייבי פילוסאס האשמות לאיי-ספור נגדו. והוא נאסר ונחקר. מרעי המלך עמד לידו בשעת שעונה²⁵⁰ ואלכסנדרוס עצמו הקשיב לדבריו מאחורי פרגוד שפרש לפניו. וכשהפציר פולטאס בהיפטיסטיון בהחננוים ובבקשים כוה אמת, ונתת ידך למעשים גדולים כאלו? לאחר פילוסאס, מוג-לב וחול-אישים כוה אמת, ונתת ידך למעשים גדולים כאלו? לאחר מותו של פילוסאס שלא מיד שליו למדי והכרית גם את פארמוניון, איש שפעל גדולות יחד עם פילוסוס, והתחזק מבין ידירי אלכסנדרוס הקשישים, או הראשו בהם, שזויו אותו לעבור לאסיה, ושראה קודם-לכן שנייים משלושת בניו הרונים במסע זה, ועכשיו הוצא להורג יחד עם בני השלישי. מעשים אלו הפילו את פחדו של אלכסנדרוס על רבים מדידיו, וביחוד על אנטיפאטרוס, והוא שלח שליחים בסתר לאייטוליים²⁵¹ וכתרת עממת בריית אמונים. כי גם תאייטוליים פחדו מאלכסנ-דרוס, מפני שהם הרסו את עיר תאוניציאדים²⁵², וכשנודע הדבר לאלכסנדרוס אמר שלא בני תאוניציאדים ייפיעו מהם, אלא הוא עצמו.

זמן לא רב לאחר-מכן²⁵³ אירע המעשה בקליטוס. מעשה זה נראה ליהודעים אותו כמאת-שהוא כאכזרי יותר מזה של פולטאס. ברם, אם ניהן דעתנו גם על השילה ועל הזמן, נמצא שהדבר לא נעשה מתוך כוונה החללה, אלא תקלה היא שאירעה למלך, וכעסו ושכרותו סיפקו אמתלה לגוד²⁵⁴ של קליטוס. ומעשה שהיה כך היה. אנשים באו והביאו למלך פרות יווניים מחוץ הימ. הוא השתומם על רענונתם ונויים וקרא לקליטוס להראותם לו ולתת לו חלק בהם. קליטוס הקריב אז קרבנות אך הוא משך ידיו מהם ובא אצלו, ושלשה כבשים, שכבר נוסד עליהם נסר, נתלוו אליו. כשנודע הדבר למלך סיפרו לחוזים אריסטאנדרוס וקליאומאנטיס הלוקוני. וכשאמרו לו שהדבר משמש סימן רע, ציווה עליהם למהר ולהקריב קרבנות למען קליטוס. כי הוא עצמו ראה לפני יומיים מריאה מזוה בתלמוני: נדמה לו שהוא רואה את קליטוס יושב יחד עם בניו של פארמוניון, וכולם לבושים שחורים וכולם מתים. מכל-מקום, קליטוס לא הקדים להקריב קרבנותיו, אלא הלך מיד אל סעודת המלך, שהקריב אז קרבנות לדיוסקוריים²⁵⁵. לאחר שהלמם הזיין שרו שחורים שחזכרם אחד פראגנרכוס או, כפי שיש אומרים, פאיריליון, ושעשו לצחוק ללעג את המצביאים

²⁵⁰ הקורה מתוך עיוויים היתה לוחות ביוון (ובעיקר בחקירת עבדים).

²⁵¹ אייטוליה היא חבל-ארץ מצפון לפילופוניס.

²⁵² תאוניציאדים — עיר חוף בדרום אקאדונגאניה (חבל-ארץ ממערב לאייטוליה).

²⁵³ בשנת 328 לפסג'י.

²⁵⁴ כאן: מזל הרע.

²⁵⁵ בני זיבס.

ואורח-חיי היו כבדים ומסוכרים מן הראוי להודיע²⁴⁷. וכאותו זמן ביחוד לא עלו בקרו יפה חקויי החשיבות ורום-המעלה שנקט בהן, כי היו נטלות-חזן, מנושמות ומוזופות. הן אף עוררו חשד וקנאה עד שגם פארמוניון אבד אמר לו פעם אחת: יול בני, אל תחז לי מוצלח כל כך. במשך זמן רב הגיעו לאלכסנדרוס עצמו דרכים רעות עליו. שמשנודע דרייווש בקליקיה ורכשו נתפס בדמשק, נמצאה בין השבויים חרבים שהובאו למונה אשה צעירה אחת. היא היתה לידה פדנה²⁴⁸ ויפת-מראה, שמה היה אנטיגוני, ופולטאס החזיק בה. וכדרכו של צעיר הלושת דברים באותו אהרבתו בשעת שכרות חרבה להחפאר לפניו ודיבר בהעזת על מעשי גבורתו, וסיפר לה שהתגוללים במעשים שנגעו הם של עצמו ושל אביו, וקרא לאלכסנדרוס נער שנטל לעצמו שם של מושל בוכמה. האשה סיפרה דברים אלו לאחד ממכריה, והלה כנודע שבצולם סיפרם לאחר, עד שהדבר הגיע לקראטירוס. והוא לקח את הנערה והביאה בסתר לפני אלכסנדרוס. כששמע אלכסנדרוס את דבריה ציווה עליה להמשיך בפגישותיה עם פולטאס, ושמותו ותודיע לו כל מה שתשמע מפיו. מט פולטאס לא ידע כלום מההתחבלה שמתבלים נגדו, וכפגישותיו המזדכות עם אנטי-

גוני הציג מפיו בכעס ובשחצנות דברים ומלים לא-הוגנים על המלך. ואף-על-פי שהגיעו לאוזני אלכסנדרוס הוכחות חזקות נגד פולטאס, הממיד בשתיקתו ועצר ברחות, אם מפני שלבו היה סמור וכסוח באמונתו של פארמוניון, ואם מפני שפחד מהחללתם וכתום של האב וכו. באותו הזמן²⁴⁹ התגבל מקדיני אחד מכאליסטרת לימנוס שמו, באלכסנדרוס, והוא הזמין את ניקומאכוס, אחד הצעירים שהיה עצמו היה חושקו, לקחת חלק במעשה זה. הוא סירב לו וסיפר לאוזני קיבאלינוס את דבר המנימה הזו. והלה הלך אל פולטאס וביקש ממנו להכניסם אל אלכסנדרוס, כי הם צריכים להזדווע עמו על דברים חשובים וגדולים. אך פולטאס לא הכניסם משום מה (הסיבה אינה ברורה) וטען, שהמלך סרוד עכשיו בדברים אחרים גדולים על-ידי לפני אלכסנדרוס. והם סיפרו לו בחתלה על ההתנהלות של לימנוס, ולאחר מכן החשידו ברמו ובקשט את פולטאס, לפי שזולזל בהם בשתי פגישותיהם. ובר לעצרו הגדו, התרגו עוד יותר, שכן סבור היה שנושמתה מדידי הוהפחה להחללות. והואיל והיה ממורמר על פולטאס, משך אליו את אלה ששנאו מזמן את האיש הזה, והם אמרו לו בגלוי שאין זו אלא שאונות-שווא מצד המלך אם הוא סבור שלימנוס, איש כאליסטרת, נתן ידו למעשה נועז זה על דעת עצמו. אולם יי-

²⁴⁷ ראה אנטיגילאוס א, 2.

²⁴⁸ עיר יוונית מצפון להיסטאליה (לא-הדחת מחוץ היים התראקיה).

²⁴⁹ סתתו של שנת 330 לפסג'י.

לכסוף חטף אלכסנדרוס רומח מירי אחד מנושאי הרמחים ופגע בו בקליטוס, שסילק לצדדין את המסר שלפני הדלת. כשנפל תוך נאקת והמולה שככה חמת המלך. וכשתורה בינתו אלי וראה את ידיו עומדים אילמים, שלף את הרומח מגופת המת, והיה תקע אותו בצווארו אילו לא היו שומר-ראשו תופסים את ידיו ומונעים אותו מזאת דוחפים אותו בכוח לחדר.

כאן עשה את הלילה ואת היום שלאחרי בכני מר, ולאחר שיללותיו ובכיו עייפותו היה מוטל כאלם כשהוא גאוק עמוקות. ודידין שהשתקה הבליחם פראו אל חדרו. הוא לא שם לב לדבריהם, אך כשהוכר לו אריסטאנדרוס הזוהר את המראה שראה על אודות קליטוס ואת האות²⁵⁸ ואמר לו שכל הדברים האלו נגזרו על-י מכתב, נדמה היה שקיבל דבריו. ולפיכך הכניסו אליו את קאליסטיניס הפילוסופוס, שהיה קרובו של אריסטוטיליס, ואת אנאפסארכוס מאביריה²⁵⁹. קאליסטיניס השתדל להקל את סבלו של המלך בדרכי נועם ונתח נקט לשון רמזים ועקיפין כדי שלא לצער. אבל אנאכסארכוס (שמתחילתו צעד בדרך משלו בפילוסופיה והיו מוזקקים בו שהוא כו לחבריו ומולל בהם) צווח מיד עם כניסתו: 'זהו אלכסנדרוס, שעניי כל הארץ הנישבה פונות אליו. אבל הוא מוטל על הארץ ובוכה כמו עבד מפחד חוק בני-האדם'²⁶⁰ ודופיים, שעה שהוא צריך להיות להם לחוק ולקנה-המידה של הדבק, מאחר שהוא חפס בנצחונותיו את השלטון והממשל, ולא לו להיכנע כעבד לסברות שהוא רובל. וכלום אינך יודע שדיקי ותמיס²⁶¹ יושבים לפני זיכס, כדי שכל הנעשה על-ידי שליט העולם יהא צודק וחוקי?²⁶² בנימוקים מעין אלו הקל אמנם אנאכסארכוס את סבלו של המלך, אך לעומת זה קלקל את אופיו ועשאו רברכו ופער-חוק יותר מבתחילה. הוא גם חיבב את עצמו עד להפליא על המלך, ועשה את הכרתו של קאליסטיניס, שהיתה תמיד לא-נעימה לו בשל קדרותה, עוד פחות נוחה.

מספרים, שפעם אחת בשעת סעודה נסבה השיחה על עונות-השנה ועל מזג-האוויר. קאליסטיניס החזיק בדעת האומרים שכאן קר וחורפי יותר מאשר ביוון, ואילו אנאכסארכוס חלק עליו והתנצח עמו. וקאליסטיניס אמר לו: 'אבל מן התכרח הוא שתודה שכאן קר יותר מאשר שם, כי שם חרפה בחלק בלוי אחד, אך כאן אתה מיסב כששלוש שמירנות מוטלות עליו', וגם דבר זה הגדיל את כעסו של אנאכ-סארכוס.

ראה פרק ג.
עיר יונית במראקית, סמוך לשפך הנהר ניסטוס.
פילוסופים יוונים שונים הבחינו בין חוקי-הטבע שהם מחייבים לבין חוקי-החברה לטובת החלשים, שחוקים רשאים להתעלם מהם.
צדק ומשפט (חוק).

שהלעותות ניצחום וה-לא-כבר. הקשישים שבמסובים התנגזו על כך וחילפו את הפיטו ואת השר כאחד, אבל אלכסנדרוס ואשר עמו הקשיבו בהנאה לשיר וביקשו מהשר להמשיך בו. וקליטוס, שהיין כבר עברו ואף היה מטבעו קשה כעסו ועקשן, בערה בו חמתו ואמר שלא מן היאה הוא להבות בין לעזות²⁵⁶ ואינבים אנשים מקדוונים שהם טובים בהרבה מהלועגים להם, אף אם הורע מזלם. וכשאמר אל-סנדרוס שקליטוס מלמד וכות על עצמו כשהוא מכנה פחדנות רוע-מזל, עמד קליטוס על רגליו ואמר: 'על-כל-פנים, פחדנותי היא שהצילה אותי, אתה ליד האל, כ-ש הפנת עורף לחרבו של ספירת-דיאטיס²⁵⁷, דום המקדוונים ופצעים אלה²⁵⁸ הגדילו את שמך עד שאתה כופר בפיליפוס ועושה עצמך לבנו של אמלך²⁵⁹.

ואלכסנדרוס נעה ואמר כשכילו מלא הימת: 'כלום סבור אתה, קוקוד מתחלך באשמי, שחדבר המיד בי כך ותמריד את המקדוונים ותשמה בחלקך?²⁶⁰ וקליטוס השיבו: 'גם כעת, אלכסנדרוס, אין אני שמחום בחלקי, אם והו שכל כל עמלני, ואנו משיבחים את האנשים שמתו עד שלא ראו את המקדוונים גדושים באלות מדיות או מחלים את פני הפוסים לתת להם לקרב אל מלכם, דברים אלו תעו קליטוס לומר, ומרעי אלכסנדרוס עמדו כנגדו וגדפוהו, ואילו הקשישים ניסו להרגיע את הרוחות. ואלכסנדרוס פנה אל כסינונדוס מקאדייה²⁶¹ ואל אריסטוניס מקולופון ואמר: 'כלום אין היוונים גדולים לכם כאלים למחצה המתהלכים בין חיות?²⁶² אולם קליטוס לא יותר וביקש מאלכסנדרוס לומר בגלוי מה הוא מבקש, או שלא יזמין לסעודה אנשים בני-חורין שפיהם ולבם שווים, אלא יהיה יחד עם לעזות ועבדים שישתחוו לחגורתו הפוסית ולמעילו הלבן. ואלכסנדרוס לא יכול עוד למשול ברוחו ורוק בו אחד החפוחים שהיו מונחים לפניו ופגע בו וחתל מחפש את פגיונו. אך אחד משומרי ראשו, סטריפאנוס, הקדימו וסילקו, ושאר המסובים תקיפתו וביקשו ממנו לחדל מריב. אך הוא קפץ על רגליו וצעק במקדונית וקרא אליו את חיל-המשמר (וה שימש סימן למהומה גדולה), וציווה על החצוצרן להריע ואף הכות באגרופו על שהוא משתחה ומסרב (הלה זכה לאחר-כך לתהילה, שכן הוא-הוא שגרים לכן שהמתנה כולו לא בא לידו מהומה). אולם קליטוס לא הרפה ממנו וקידדי דחפתו והוציאותו בקושי מאולם המשתה. אבל הוא נכנס מיד דרך פתח אתר בהוצפה וכולול יאמבים²⁶¹ אלו מאנדרומאטי של איבופידיס²⁶²:

256. נראה, שבין המסובים היו גם לא-יוונים.
257. ראה פרק טו.
258. כאן הראה קליטוס את פגיעו.
259. עיר יונית בצפון כירסוניסוס (חצי-האי גאליפולי).
260. חרות 262.
261. חרות במשקל הואמבוס (היוניד).
262.

הינים, הרצתו לפני אריסטוטילוס. וכשהכיר קאליתניס שהמלך מתוכר לו אמר לו פעמיים או שלוש כשיצא מלפניו:

הנה מת גת פאטורוקולוס, הטוב והגבור ממר.²⁷⁴
ונראה שלא דבר ריק הוא מה שאמר אז אריסטוטילוס, שקאליתניס אמנם היה גדול ואדיר בדיבור, אבל חסר בשכל. אלא שבעיניו ההשתחויות²⁷⁵, לפחות, גלג מהיוונים הרפה גדולה ומאלכסנדרוס הרפה גדולה יותר, כי הוא דחה אותה לחלוטין כראוי לפילוסוף, והוא היה היחיד שדובר בגלוי נגד אותם דברים שעליהם התרעמו בסתר הטובים והקשישים שבמקדונים עד שהמלך ויתר על ההשתחויות. אך הוא הביא כליה על עצמו, שכן נראה כאילו הוא כופה דעתו על המלך ולא מפייסו בדרכים.

וכאריס מניטיליני²⁷⁶ מספר, שפעם אחת חויש אלכסנדרוס בשעת משתה את הגביע לאחר מדידיו לאחר ששתה ממנו. והלה קיבל ועמד כשפניו לאח²⁷⁷, ומה ששתה מהגביע השתחוה תחילה לאלכסנדרוס. ואחר-כך נשק לו וחזר להיסב. וכל המסובים עשו כמותו לפי הסדר. וקאליתניס נטל את הגביע שעה שהמלך, ששתה אז עם היפייסטינון, לא נתן דעתו עליו, ולאחר ששתה ממנו נגש אל המלך לנשקו. אבל דימיטריוס, שכונה פיידון, אמר: יהו המלך, אל תתן לו לנשק, כי הוא לכוף לא השתחוה לך. אלכסנדרוס דחה את נשיקתו, וקאליתניס קרא בקול גדול: יזכנו, אצא מכאן חסר נשיקה אחת.

וה לאחר התנכרות זו נאמנו על המלך קודם-כול דברי היפייסטינון, שקאליתניס הבטיח לו שישתחוה לו²⁷⁸, אך הוא שיקר בהבטחתו. ואחר-כך טסה אוזן גם לדברי אנשים כגון ליסימאכוס והאגנון שאמרו וחזרו ואמרו שהטופסטים יהיו מבקש לו גדולות והוא מתהלך כאילו הוא עומד לגמל רודנות, וכי הצעירים מהם-קהלים סביבו והולכים אחריו כאילו הוא בן-החורין היחיד בין רבבות מרובים כל-כך. וכשנגמלה הקשר של הירמולאוס וחברותו על אלכסנדרוס, סבורים היו שקטרוגוס של המלעיזים על קאליתניס דומה לאמת. והם אמרו, שכשישאל הירמולאוס את קאליתניס איד ייעשה למהלל בבני-האדם, השיבו: אם תחרוג את המהלל ביותר, וכשיסתה את הירמולאוס למעשה זה ביקש ממנו שלא לפחד ממיסתה-הזאת²⁷⁹, אלא לזכור שהוא ניגש לאדם העשוי גם לחלות וגם להיפצע איד-על-פי-הזאת.

274. איליאס כא, 107 (תרגום ש. שפרין וזובסקי). אכיליבס אמר זאת להיקסטר (גיבור טרויה).
275. דרישת אלכסנדרוס שישתחוה לפניו.
276. עיר באי ליסבוס.
277. הוא השיב גם מקדש-מעט בידי.
278. כי הוא בא בדברים לפני המשתה עם חלק מהמסובים בעיניו והשתחויות (השתה איד-אנטי, אנאבאסיס ד, יב, 3).
279. הירמולאוס עמד לחרוג את המלך בשנות.

נג גם שאר הטופסטים והחונפנים היו מצרים על כך, שקאליתניס ספון בעיני הצעירים בגלל כוחו-דיבורו, והוא גם מעלה חז לפני הזקנים בגלל אורח-חייו, שסדרו היה נאות, אומר-כבוד ובלתי-חלי באחרים, ואף חזיק את העילה שנתן ליציאתו לחוק-לארץ, דהיינו, שהוא עלה אל אלכסנדרוס מפני ששאף להתחזק את בני עירו²⁸⁰ לבתיכם וליישב מחדש את עיר מולדתו. ולא סוף דבר שנתקנאו בו בשל תהלתו, אלא שגם הוא עצמו נתן לפעמים מקום לאויביו להלעיז עליו. כי היה דחה את רוב ההזמנות למסיבות-ריעים, וכשישב בחבורה גילה כובד-ראשו ובשתוקתו שאינו משבח את הדברים הנעשים ואין דעתו נוחה מהם, עד שגם אלכסנדרוס אמר עליו:

שׁוֹנֵא אֵי תִקֵּם, אֲשֶׁר אֵי תִקֵּם גַּם לְעַצְמוֹ.²⁸⁶
ומספרים שפעם אחת, כשהתוועו רבים לסעודה המלך, נתבקש קאליתניס, כשהגיע הגביע לידי, לדבר בשבח המקדונים. והוא כל-כך הצליח בנואמו זה עד שהאורי-חיים עמדו על רגליהם, מחאו לו כף וזרקו עליו את וריהם. ואלכסנדרוס נעה ואמר בלשונו של איברילפריס:

יָתָן לֹא דְרִיךְ דְּרִיךְ הוּא לְדַפֵּר נָאָה עַל עוֹנֵיךָ מְכַפְּרִים.²⁸⁹
אבל הראה לנו, הוסיף ואמר, את כוח-פיו בקטרוג על המקדונים, כדי שישטיבו מעשיהם כשילמדו את שגיאותיהם, והאיש פתח בפלאגיאוריה²⁸⁸ שלו ודבר אורי-כות וגלויות בנגותם של המקדונים, ולאחר שהתהלך שהמתלות שבין היוונים לבין עצמם היא שגויה לגדולתו ולעליית כוחו של פילוסוס הוסיף:

אֵפֶס בְּשַׁעַת הַפְּלִיגָה גַּם נִקֵּל קְבוֹד רַב יְכַפְּרוֹתִי.²⁷¹
דבר זה נתן שנואה מרה ועזת בלב המקדונים כלפי, ואלכסנדרוס אמר שקאליתני-ניס הרכיח הפעם לא את כוחו-דיבורו, אלא את טינתו למקדונים.
ול זהו סיפור המעשה, לדברי הירמולוס²⁷², כפי שסטרובוס²⁷³ של קאליתני-267. אוליגוטוס, שפיליפוס החריבה בשנת 347 לפסד²⁷⁴.
268. טרימיסטור יאמבי (במקור היווני) פטריאוריה לא-ידועה של איברילפריס.
269. תבאקליית, 267.
270. היוונים פיתחו סוג ספרותי מיוחד, פאליגאוריה (שיר חדש, היפור תשיר) שבו תפסו על פיהו, סתרו וביטלו מסורות שנראו להם כמשמיות בני-אלים, גיבורים ואבות-השבתים.
271. גם בארדה אנו מוצאים פאליגאוריות לא מעטות (כגון האגדות על חלקו של אהרון במעשה-הגבול).
272. פתגם במשקל ההיסטואטר (תשווה ניקיאס, פרק יא).
273. ראה דימוסתיניס ת, 25.
274. עבד שהיה קורא לפניו מתוך מגילתו-ספרים.

באותו זמן המליטה כבשה טלה, שבראשו היה משהו מעין טיאה²⁸⁷ בצורתו וכבצעו, ואשכים היו לו משיני ערביי. את זה הנגיילו וחזא טיחר עצמו על-ידי אותם הנבלים, שהיה רגיל לקחתם עמו לשם דברים מעין אלו. ולדידוי אמר כשסה עממה, שאינו דואג לנפשו, אלא להם, שמא יעביר נגד את שלטונו לאחר מותו לאדם עוול ותלשי. ברם, אות טוב יותר שניראה לאחר-מכן הפיג את דכאונו. כי מקידוני אחד, הממונה על כלי-מצעו של המלך, פרונכניוס שמו, גילה, כשחפר ליד חנהר אוכסוס²⁸⁸ מקום לחקוע בו אותלו של המלך, מעיין של גוללים צחים ושמונוניים. וכשדלו ממונו את שכבתו העליונה, ורם מיד ממונו שמון טהור וזך שנדמה היה שאינו שונה משמון זיתים לא בריחו ולא בטעמו, וחלק נבחר היה כמוהו ממש, אף-על-פי שהארץ ההיא אינה מגדלת כלל זיתים. ואומרים, שמליז הנחר אוכסוס רכים הם ברומל עד שעורם של המתחצצים בו מבוהקי. אלכסנדרוס שמה על כך, ודבר זה מתברר ממה שכתב לאנטיאטרוס, שהוא רואה את האות הזה כאחד הסימנים הגדולים שניתנו לו מזהו. אך החזיים היו סבורים שהאות הזה מבשר מסע רב-תהלה ובה-בשעה גם רב-תלאות וקשה, כי השמן ניתן לבני-האדם מהאל כסם-מרגוע לעמל.

ות ואמנם, סכנות מרובות נפלו בהלוקו של אלכסנדרוס בקרבות ההם, וגם נפצע פצעים קשים. אבל את הגדולות שכאבודות גרמו למחנה חוסר צורכי-מחיה ומזג-האוויר הרע. אלא שאלכסנדרוס החימיר לגבור על המול בהתעוה ועל הכוח שכנדרו באומיז-לב, וכסבור היה שאין שום דבר שהנוצצים לא יוכלו להשיגו ואין שום מעיו לרבי-הלב. ומספרים, שכשצר על מצודת סיסימיתרים, שהיתה סלע חלוף ונמנע-הגישה, עד שרוח החיילים נפלה עליהם, שאל את אוכסיראטיס מה טיבו של סיסימיתרים, וכשהשיב לו אוכסיראטיס²⁸⁹ שהוא מזוג-לב שאין כמותו, אמר לו אלכסנדרוס: למדבריי אני שומע שנוכל לכבוש את הסלע הזה, כי מפקדו אינו חוקי, ובאמת, הוא לקח את המצודה מתוך שהפתיר את סיסימיתרים. כשהתקוף מצודה אחרת תלולה כראשונה, וירדו את המקידונים הצעירים ואמר לאחד מהם שנקרא אלכסנו-רוס: 'לך, לפחות, נאה להיות אמין, גם בשל שמוי'. וכשנפל אותו צעיר שנלחם בגבורה, הצטער אלכסנדרוס עד לאחת. כשהצטוו המקידונים לקרב אל המצודה שנקראה גיסה, מפני שנתר עמוק ורם לפניו, נעצר על שפתו ואמר: 'עלוב שכמותי, למה לא למדתי לשחות?'. ומיד לקח את שלטו וביקש לעבור את הנחל. כשהפסיק את הקרב וצירים באו אליו מהערים הנצורות לבקש שלום התמיה אותם קודם-כול כשניראה לפניו במלוא תחמושתו וללא משרתים. ולאחר-מכן, כשהובא לפניו

287. מצנפת פרסית (גם המלה היא פרסית).
 288. נהר בפנים אסיה, נשפך לימת אוראל.
 289. נהר באסטר, אבי רוכסאני (אשתו של אלכסנדרוס).

כן לא הלשינו עליי אף אחד ממני הבורחו של הירמולואוס, גם לא בשעת המצוקה הגדולה ביותר²⁹⁰. יתר על כן, גם אלכסנדרוס עצמו כתב באנגרות ששלח לאחור לקראטרוס ולאטאלוס²⁹¹ ולאליקטאס²⁹², שהציעו להודו כשענו שהם עשו כל ואת על דעת עצמם ושום אדם אחר לא בא בסודם. אבל באירגה שכתב לאחר-מכן לאנטיאטרוס, ובה האשים גם את קאליסתיניוס בפשע הזה, אמר: 'את הנעשים מכל המקדונים באבנים, אבל את הטופיטיס אענוש אני בעצמי אותו ואת גולחיו סקלו המקבלים לעריהם אנשים המנוכלים כ"י, בדרביו אלת, לפחות, גילה ואת אלפי אריסטוטיליס, שבביתו גדל קאליסתיניוס בנגל הקרבה שבניגם, כי הוא היה כן הרין, אחייניתו של אריסטוטיליס. יש אומרים שקאליסתיניוס מת מרתת חלייה לפי פקדונו של אלכסנדרוס, ויש אומרים שנכפל בידיו וברגליו ומת מן החלי. וכאריס אומר שלאחר שנתבש היה אסור באזיקים שבשה חודשים, כדי שיידרו כסדהריו²⁹³ בפניו של אריסטוטיליס, אלא שהוא מת מהזשנות-יתר וממכה-הכינים באותם הימים שבהם נפצע אלכסנדרוס בחודו.

נ דברים אלו נחתשו לאחר זמן²⁹⁴. בינתיים נכסף דימאראטוס המקורניתי, שכבר בא אז במלום, לעלות אל אלכסנדרוס. וכשראו את אלכסנדרוס וישב על כיסא דרינוש²⁹⁵. אך הוא לא ייונים שמתו לפני שראו את אלכסנדרוס וישב על כיסא דרינוש²⁹⁵. אך הוא לא התענג זמן רב על חסדו של המלך, כי מה מן החולשה. טקס קבורתו נעשה ברוב פאר, והצבא שפך לזכרו תל רב-הציקה, שמונים אמה גובהו. אפרו הובא אל חוף הים במרכבה רחומה לארבעה סוסים, שהיתה מקושטת ברוב פאר. כשעמד לעבור את החרים בדרך לחודו²⁹⁶ ראה שהמחנה עמוס שלל וכבר תנועה, שרק החילה עם אור היום, כשהתעורר כבר היו טענות, את שלל ושלל מרעית, ולאחר-מכן ציווה לשלח אש גם בשלל המקדונים. ועצת מעשה זה נתמלחה כגדולה וכנוראה יותר מהמעשה עצמו. כי דבר זה ציער רק מעטים, ואילו רובם חילקו חודו על מידת הצורך שרפוחו בעצמם והשתחיתו, ובכך מילאו את לבו של אלכסנדרוס יתר להיטות ונכונות. ועוד, אז כבר היתה אימתו מוטלת עליהם והיה מעניש ללא רתיו את הממרים פני. כך, למשל, תמית את מינאנדרוס. אחד ממרעיו שמנתה כמפקד חיל-משמר, על שסירב להישאר במקומו, וירת חץ במזי ידיו באר-סוראטיס, אחד הלעוונות שפשעו בו, והרגו.

280. כשיניגום מקוריה.
 281. אחד הקצינים הבכירים של אלכסנדרוס.
 282. אחיו של פירדיקאס.
 283. במועצת-המלך.
 284. באביב של שנת 327 לפסה"ג.
 285. ראה פרק לו.
 286. בשללי האביב של שנת 327 לפסה"ג.

ומה לאחר זמן מועט. דבר זה ציער את אלכסנדרוס עד לאחת. ומיד ציווה לגזוז לאות אבל את רעמות המוסים והפרדים הנוכחותם והסיר את מעקבי³³⁴ החומות של הערים הממוכות. הוא גם צלב את הרופא העלוב וגזר על החלילים ועל כל מיני נגינה במחנה למשך זמן רב, עד שבא דברי-אורים מאמון שציווה לכבד את ה-פיסטיון בכבוד הרזס ולקריב לו קרבנות. כדי לנחם עצמו באבדו ערד מלחמות ויצא על בני-אדם כמו לציד חיות והשמיר את עם הקוסיים כולו, מצעיר ועד זקן. דבר זה נקרא קרבן לרוחו של הדייטיון. והוא חשב לכבדו ריבוא ניכר על קברו ועל טקס החלויות ועל קישוטים, והוא רצה שהאמנות והחידוש שבמבנים יעלו על ההוצאה. ולפיכך ערג לסטאטיקאיסי יותר מאשר לכל האומנים, כי חידושיו בשיירו רוממות והעזה וגברנות. ובאמת, בפגישיה קודמת אמר לו הלה, שאתום³³⁵ המראקי עשוי יותר מכל ההרים לקבל צורת אדם ודמותו, ואם אלכסנדרוס יעשה מאתום צלם קיים ומתבלט יותר מכל הצלמים, בידי השמאלית יכיל עיר בעלת ריבוא תושבים ומידו הימנית ישתפר לחור הים נהר עתיר-מים. אלכסנדרוס לא קיבל תכנית זו, אך עכשיו היה עסוק יחד עם אומניו בייזומן ובהמצאתו של תכנית מזורזת וקרות יותר.

עכשית בדרךנו לבבל³³⁶ אמר לו גיארכוס (הוא אך זה חזר אליו לאחר ששט ונבא דרך הים הגדול³³⁷ לנהר פרס) שכל-אדם³³⁸ אחרי פגשוהו והם יעצו שאלכסנדרוס יוקיר רגליו מובל. אך אלכסנדרוס לא שם לבו לדבריהם והמשיך בדרך. כשי-התקרב לחומות העיר ראה עורבים רבים מרחפים מסביב והם מכים זה את זה, ואחריהם מהם נפלו מתים רגליו. לאחרי-מכן, כשהלעיזו לפניו על אפולודורוס, מצביאה של כבל, שהוא הקריב קרבנות לידע מה יהא בסופו של אלכסנדרוס, קרא אליו את פיתאגוראס הרואה. הלה לא הכחיש את המעשה, ואלכסנדרוס שאלו על טיבם של הקרבנות. ומשיפר לו שהכבד היה נטול אונת, אמר אלכסנדרוס: זי, וי, והו את עשה את רוב זמנו מחוץ לבבל, באוהלו או בשיט שבע בקולו של גיארכוס, והוא עשה את רוב זמנו מחוץ לבבל, באוהלו או בשיט שבע בקולו פרט. ואחריה רבים המרידו: חמור הם ניגש אל הגדול והיפה באריות שגידלם וכעס בו והרגו. ועוד, פעם אחת פשט אלכסנדרוס בגדיו כדי לסוד בשרו ושיחק בכדור, וכשצמד לחמלבש טוב, ראו הצעירים, ששיחקו עמו בכדור, אדם יושב דמום על כיסא המלך כשהוא לבוש כתר המלך ובגדיו, כששבשאל הלה מהוה, לא השמייע קולו זמן רב, לבסוף פתח פיו ואמר, ששמיו דיוניסיוס ושהוא יליד מסיניתי, ובשל

334. במעקים היו אשנב-י-ריה.
 335. כך במזרח הצי-האי המאלידי.
 336. באביב של שנת 323 לפס"ג.
 337. האיקיניוס החדש.
 338. כשרים (חזיים בוכיבים).

מחצרו והסיר מהמגון. אלא שאנוניגניס לוחם מוזיר היה, ובעודנו צעיר פגע בעינו חץ שנורה מנור-גמה, כשצר פילפוס על פורינתוס, אך הוא לא נתן להוציא את החץ מיעינו ואף לא חדל להילחם עד שלא חזף את האויבים וסגרו בחוזיותם. ולפיכך לא נשא בשלוחת-נפשו את הרפתן, וכרוך היה שהוא עומד לטרוף נפשו בכפו מצער ומדיכאון. והמלך שחשש מדבר זה הרפה מכעסו ואמר לו שחזיק בכספי.

עא אותם שלוישים אף הנערים³³⁹, שהשארים לשם אימון ולימוד, נראו עכשיו חזקים בגופם ויפים במראהם, ולא עוד אלא שגילו זריוות וגמלוש נפלאה בתהליגתם. אלכסנדרוס עצמו שמח על כך, אבל המקידינים אחוז דיכאון ופחד, שמא יתו המלך פחות דעתו עליהם, וכשגילה את התשושים והנבים לחוף הים, טענו שביזיון והתי-עללות הוא, כשהוא טורד מלפניו בהרפה אותם אנשים שהשתמש בהם תחילה הרבה שימושים, ועכשיו הוא מטיל אותם על עריהם ועל הוריהם כשאוגם כבר כפי שהיו בשעה שנוטלים. ולפיכך ביקשו ממנו שישלח את כולם ויראה את כל המקידינים כלא ראיים לכלום, מאחר שישנם בידו אותם נערים המטיבים לקוד ריקודי-מלחמה ועמתי לך ויכבוש את כל הארץ הנרשבת. דברים אלו המודו לו לאלכסנדרוס, והוא חרף אותם בכעסו, גירשם מעל פניו, מסר את עבודת המשמרות לפרסים והעמיד מהם את נושאי המבחים והאלות. כשראו המקידינים ששלחו מלויים אותו, ואליו הם מגודים כמעט מקנאה ומכעס. לבסוף, כשנתייטבה דעתם עליהם חלכו בלי נטרפה עליהם כמעת מקנאה ומכעס. אל אוהלו, ומסרו עצמם לידיו בעצקות וכללות נשק, כשרק כותנתם לעורם, אל אוהלו, ומסרו עצמם לידיו בעצקות וכללות ובקישו ממנו להתחיל עמיהם כעם אנשים רעים וכפני-טובה. אך אלכסנדרוס לא נתן להם להיכנס אצלו, אף-על-פי שלבו כבר נחרצר. והם לא הרפו ממנו והתמידו שני ימים ושני לילות בעמדתם זו כשהם מתייפתים וקוראים לאודום. ביום השלישי יצא אליהם וכשראה שדם דוויים וסכופים בכה זמן רב. אחרי-כך נזף בהם ברכות ודיבר על לבם והפטיר את התשושים במחנות מפוארות. ולאנופיטרוס כתב שבבל התחוריות והתיאטראות יישבו הלה בראש כשהם עטורים זרים. ועוד ציווה שיתומי המחים במלחמה יקבלו את שכר אבותיהם.

עב כשבא לאחמחא של מדי, יישב את העניינים הרוחקים ביותר ושקע שוב בעסקי תיאטראות ותנוגות-עם, שכן באו אליו שלויש אלפים אמנים³⁴⁰ מיוון. והנה אירע שבאותם הימים אחוז קדחת את הדייטיון. ומאחר שלא יכול לשאת דיאושח חמורת, כדרכו של צעיר וחיל, ישב לסעד פת-שחיתת כשיצא גלאבקוס רופאו של המתאטרוני, ולאחר שאכל חרנגול שלק ששמה פסכר³⁴¹ גודל של יין, חש רע

331. ראה פרק מז.
 332. ביוזנית : אומנים.
 333. כלי לקירור יין (ביוזנית : פסקטיר).

לכמבם, וכך כאילו בוד סוים טראגי ונרשג לדרראמה גדולה. אך אריסטובולוס אומר שהוא קדח עד שיגשנו. וכשצמא מאוד שחה יין, ובשל כך נחפרפלה הכרתו, והוא מת ביום השלושים לחודש דייסוס.

ובלימני החצר כותבים כדברים האלה על מחלתו: ביום השמונה-עשר לחודש דייסוס³⁴³ ישן בחדר-הרחצה חמתה הקדחת. למחרת רחץ בשרו וחזר לחדר-השינה שלו, ועשה את היום במשחקי קובציה עם מידיוס. לאחר מכן, בשעת הערב, התרחץ הקריב קרבנות לאלים, אבל משתו וקדח כל הלילה. ביום העשרים רחץ שוב בשרו והקריב קרבן כדרכו ושכב בחדר-הרחצה וביקה ומנו עם ניארכוס, כשהוא מקשיב לסיפוריו על שיטוט ועל הים הגדול³⁴⁴. ביום העשרים-ואחד עשה אותם דברים עצמם, חזמו עוד עולת, כלילה היה מצבו קשה ובים שלאחריו קדח מאוד. הוא שניה מקומט ושכב ליד הדר-מקווה-המים³⁴⁵; כאן שוחח עם הגמוני על המשרות הפניות בצבא ואד למלאותן לאחר מכתו. ביום העשרים-וארבעה קדח מאוד והוא הגבל לתקריב קרבנו, והוא ציווח שגודולי התגמונים ישחו בחצר-האחרון, ומפקדי הגודלים והפלגות יעשו את הלילה בחוץ. ביום העשרים-וחמישה הובל לארמון שבעבר הנזיר ונרדם לשינה קלה, אך הקדחת לא פחתה. כשבאו אליו התגמונים היה כאילם, וכך היה גם ביום העשרים-ושישה. ולפיכך היו המקודדונים סבורים בו שמת, ובאו בצעקות ללחות הארמון ואיימו על מרעיו³⁴⁶ עד שנמרצו להם בעל-כרחם. וכשנפתחו לפניהם הלהות נכנסו אחד-אחד, כשרק כוחונתם עליהם, ועברו בשורה על פני מיטתו. באותו יום עצמו נשלחו פיתו וטיליבקוס למקדש סרדאפיס לשאל אם יביאו להם את אלכסנדרוס, והאל ענה שישארו אותו כמי קומו. וביום העשרים-ושמונה³⁴⁷, לפנות ערב, מת.

רוכב של דברים אלו כחובים מלה במלה בגמנים. שום חשד של הרעלה לא הוטל אחת שעה, אלא שחמש שנים לאחר-מכן, כפי שאומרים, הוציאה אולמפיאס להורג הרבה אנשים על סמך מלשינות. ובפורה את אפרו של איאלאם³⁴⁸ המת, כאילו הוא-הוא שמוג את סם-המוות, ואלה האומרים כי אריסטובולוס הוא שנתן עצה זו לאנטופטרס וכי הוא סיפק את סם-המוות, סתמתיים על אחד האגנומיים, שסיפר ששמע דבר זה מאנטוגונוס המלך³⁴⁹; והסם היה מים קרים כקרח מאחד הסלעים שבנונקאקריס³⁵⁰. את המים האלה כינסו כמו טל עדין ושמום בפסחה של

343 שניים ביוני, שנת 323 לפסה"ג.
344 האקיינוס החודי.
345 חדר-הרחצה גדול, ובו גם בריכת-שחייה.
346 שלא הרשו להם לחינם לחזר החולה.
347 13 ביוני, שנת 323.
348 יאה ראש פרק ער.
349 יבעל העין האחת, מלך אסיה לאחר מות אלכסנדרוס.
350 עיר בארקאדיה של יוון. בקרבנה זורם נהר סטיכס, שמומיו נובטים מנקרת צור.

שום אשמה וקטרוג הובא לכאן מחוף הים, ומזן רב היה אסור בכלים, אלא שאר זה ניצב עליו האל סארפאפוס³³⁹ והחריז אסוריו והביאו למקום הזה וציווה עליו ללבוש את האצטלה והכתר ולישב על הכיסא ולהחריש.

עד כששמע זאת אלכסנדרוס טרדן מן העולם כפי שציוו עליה החותים, אבל הוא עצמו חלשה דעתו, אבדה תחלתו מהאלהות והטיל חשד בדידיו. בייחוד פחד מאנטופטרוס וטרוס ונבנו, שאחד מהם, איאלאם, היה שר-המשקים שלו. השני, קאסאנדרוס, בא לא ממוץ לבבל, וכשהוא לעוזות אחרים כורעים ומשתחווים לאלכסנדרוס, צחק בקול גדול שכן נהנהו כיווני ולא ראה מימיו דבר כזה. ואלכסנדרוס נתכעס, הפס בשתי ידיו בשערותיו והטיה את ראשו בכותל. שוב פעם אחת, כשביקש קאסאנדרוס לרס לדבר נגד המקטרגים על אנטיפטרס, הפסיקו אלכסנדרוס ואמר: 'מה אהה פת ? כלום יעברו אנשים, שלא עשו עמהם כל רעה, דרך ארוכה כזו כדי לטפול אשמת-שווא ?' וכשאמר לו קאסאנדרוס, שדבר זה עצמו משמש סימן שהם טופלים אשמת-שווא, מאחר שהחזיקו מראיותיהם, צחק אלכסנדרוס ואמר: 'אלו הן ההת-תמוהות של תלמידי אריסטוטליס בכל צד מצדי השאלה, אך אתם³⁴⁰ תחזרטו, אם יתגלה שעשיתם שום רעה עם אנשים אלה; ובכלל, כל-כך חדרה ופעפעה בולתו של קאסאנדרוס אימתו של אלכסנדרוס (כפי שמשפטים), שבשעה שטייל בלילפיי שנים מרובות לאחר-מכן, כשכבר חיה מלך מקדונו ומשל על יוון, והסתכל באנדרטתו, הנה אותו פתאום מראה איקונין של אלכסנדרוס בפלצות וחלחה והאשו הסתחרר עליי, ובקושי חזרה רוחו אליי.

עה הואיל ואלכסנדרוס התמכר עכשיו לסימנים האלוהיים, נעשה נבזר וכהל ברחו, ולא היה שום דבר קטן מהדברים הלא-מצויים והמזויים, שלא ראה בהם את נמופת, ואימונו נחמלא מקריבי קרבנות, משהרים וחוזים. שכשם שאיום הוא לא להאמיץ ברמזים של האלהות וללול בהם, כך איזמת היא גם הרחאה חתפלה³⁴¹, שמיילאה בתבלים את אלכסנדרוס ועשאתו גודש פחדים, בדומה למים הזורמים תמיד למקומות הנמוכים, אלא שלרגלי דברי-האורים בעניינו של הפייסטיון שתובאו לפניה, הסיר אבזו והתמכר שוב לקרבנות ולשחיתתו. והוא עוד משתה מפואר לניארכוס³⁴² ולאחר-מכן רחץ בשרו כדרכו לפני שכבו לישון, אולם לפי בקשתו של מדיקוס הצטרף אליו לחתולוכת הללות, וכאן, לאחר ששתה כל היום שלאחריו, חתל קודח, וה לא בא עליו לאחר שגמעי גביעי של היזיקלאס, ולא לאחר שאחזק פתאום כאב בנבו כאילו הוכה בתניתי. דברים אלו חשבו מחברים אחדים לחזיק

339 אל מצרי (נחשב גם כאל הרפואה). נעבד בשלים היווני-רומי.
340 קאסאנדרוס ואביו.
341 ביווניתי: דיסידיימוניתי (יריאת תדמוגונים), ובספרות התלמודית: יריאת.
342 לכבוד שובו משיטוט.

אֵי בִּמְיֻנֵי־ס

לפי עידודו של דוריס היה איבמיניס איש קארדיה¹ בנו של מי ששימש מתור עניית כעגלון בכירטוניסוס, אך הוא למד ספר והתעמלות כאחד בני-התורה. בעודנו ילד ביקר פילפוס² במקום התוא וכשנפתה זוה בתרונות נערי קארדיה בפאגוקרטיון³ ובהתנגושות. ומאחר שאיבמיניס הצטיין בתו ונתגלה כנבון ונוער, מצא חן בעיני פילפוס וצירפו לבני-לוייתו. אך נראים יותר, לדעת, דברי האומרים שפילפוס גידל את איבמיניס בגלל קשרי תאכסאות והידדות שלו עם אביו. לאחר מותו של פילפוס היה איבמיניס מוזק כלא נופל במאומה משאר מלוי אלכסנדרוס בשנינות ובנאמנות. הוא נקרא אמנם רק ראש הטופריס⁴, אך כבר חלקו לו כמו לקרובים בדידי המלך, עד שנושלח כמצביא בשעת המסע על הדר עם צבא משלו לפקודתו, ואף קיבל מפרידקאס את הפיקוד על הפרשים, כשנכנס תלה לשרתו של היפייסטיון לאחר מותו. ולפיכך לעגו לו המקדונים לניאופטו-לימוס, שר נושאי המגן⁵, כשאמר לאחר מות אלכסנדרוס, שהוא עצמו ליות את המלך במגן וברומת, ואילו איבמיניס — בעט ובנייר; הם גם ידעו שמלכד שאר הכיכורים שחלק לו המלך גם חשבן ראוי לקשרי חיתון עמו. כי בארטיני, בת ארטאבאוס, האשה הראשונה שאלכסנדרוס ידעה באסיה ושיקדה לו את בנו חוראקליס, היי לה שתי אחיות, ומשחילק המלך את כנות פרס בין מרעיו להיות

1. עיר יוונית בצפון כירטוניסוס (תצויהאי גאליפולי).

2. אבי אלכסנדרוס הגדול.

3. אהא אלכסנדרוס ד', 28.

4. מפקד ראשי.

5. נומרי-ראשו של המלך (ראה אלכסנדרוס, ראש פרק ע).

פלופטארכוס: חיי אישים

חמור, כי שום כלי אחר לא היה מחזיק את המים, אלא היה נאכל על-ידי צינתם וחריופתם. על-כל-פנים, רוב המתחברים סבורים שכל סיפור-ההרעלה כולו אינו אלא בדרמה. וראיה לא-קטנה לדבריהם משמשת העובדה ששעה שהתמוגגים היו שריויים במחלוקת במשך ימים רבים, היתה גופמו של אלכסנדרוס מוטלת ללא טיפול במקומות חמים ומחניקים, וככל-זאת לא היה בה שום סימן של קלקול, אלא נשארה טהורה ולעגנה.

רוכסאני היתה מעוברת את, ולפיכך היתה מוכרבת על המקדונים. אך היא קינאה בסאטאפריה³⁵¹ וריימחה אותה במכתב מזויף³⁵² לבוא אצלה, ומשהביאה אותה אליה הרגה אותה יחד עם אחותה והשליכה את גופותיהן לבאר וסתמה אותה בעפר. פרידקאס ידע מעשה זה ואף שיתף פעולה עמה. כי הוא עלה אז מיד לגדולה, והוא גרר אחריי את ארידייאוס³⁵³ כמגן המלכות. הלה היה בנו של פיליפוס מאשה נקלה והמונית ושמה פיליני, ודעתו היתה לקייה מחמת חוליו. חוליו זה לא בא לו בדרך הטבע או מאלי, שכשהיה נער נתגלה, כפי שאומרים, כמחונן מאוד ואציל, אלא שלאחר-מכן נחלש גופו ונסתרה בינתו בעטיים של הממים שאלמלפיאס השקתה אותו³⁵⁴.

351. ראה פרק ע.

352. נכתב בשם אלכסנדרוס לאחר מותו.

353. ראה פרק י.

354. ובשנת 317 לפסה"ג אף הוציאתו לחורג.